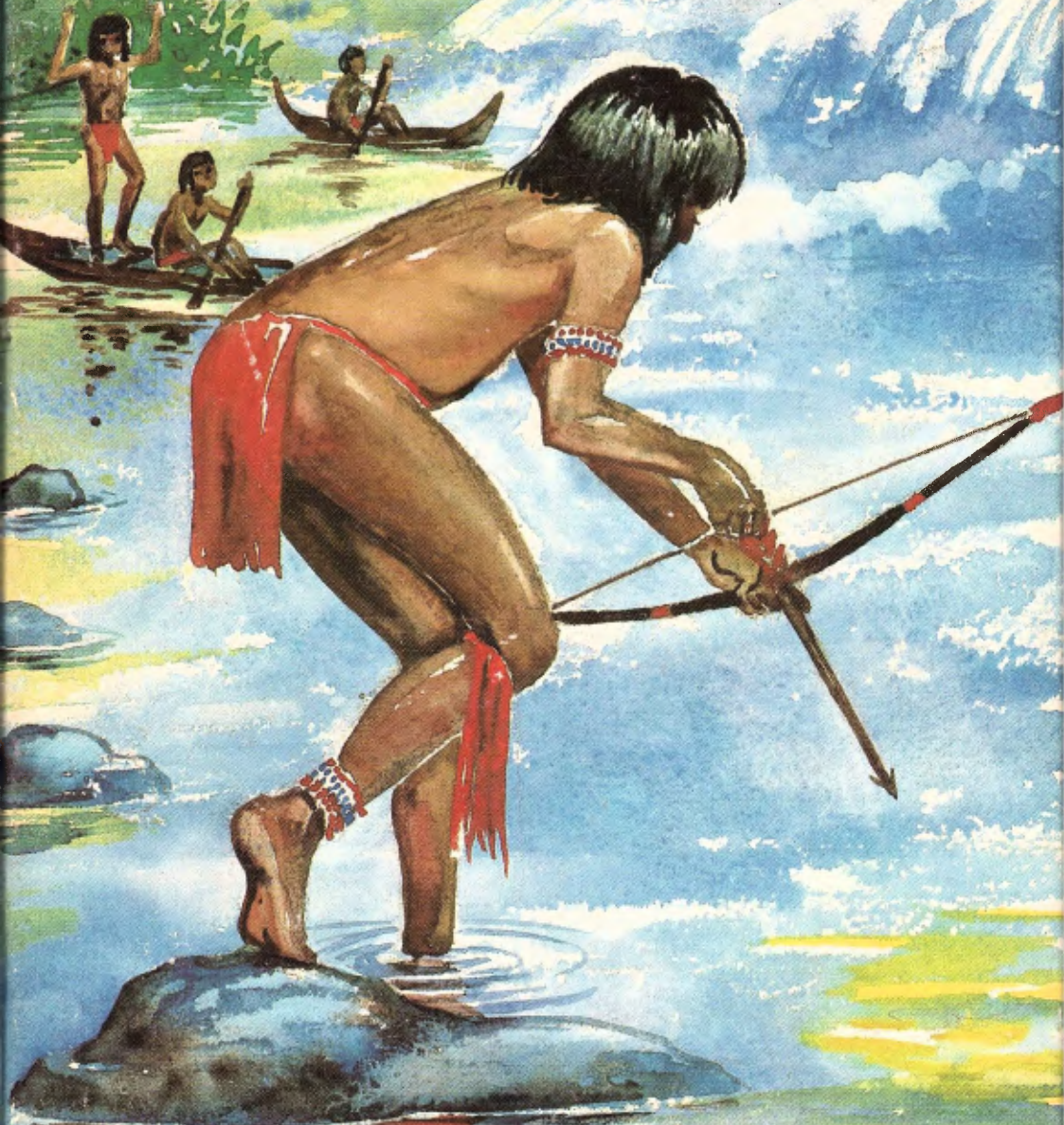

Panokko

en zijn vrienden

anne de vries

ANNE DE VRIES

PANOKKO
EN ZIJN VRIENDEN

Illustraties van Corrie van der Baan

VIERDE DRUK

UITGEVERIJ G. F. CALLENBACH B.V. - NIJKERK

ISBN 90 266 4477 9

WOORD VOORAF

Beste jongens en meisjes,

Je denkt misschien: Een Indianenboek, fijn! . . . Maar als je een boek verwacht met vreselijke gevechten en krijgsgewil en dans om de martelpaal, leg het dan maar weg, want dat is het niet. Dat soort boeken heb ik vroeger ook gelezen, maar toen het mij duidelijk werd, dat zulke Indianen als daarin beschreven werden niet eens meer bestonden en zo wellicht niet eens bestaan hadden, maar door de een of andere meneer die nooit in het land der Indianen geweest was, waren bedacht, voelde ik me aardig beetgenomen.

Van dit boek kan ik verklaren, dat ik er geen wilde avonturen voor uit mijn duim heb gezogen. Ik heb de Indianen beschreven, zoals ik ze heb leren kennen. Ik heb hun land en enkele van hun dorpen bezocht en ben met ze op jacht geweest in het oerwoud. Daarna heb ik hun leven bestudeerd, waarbij ik aan het werk van een paar grote geleerden veel te danken heb.

En daarom kan ik nu zeggen: zoals Panokko hier getekend wordt, zo heeft hij daar heus geleefd op de grens van Suriname en Brazilië en zo zwerft hij daar waarschijnlijk nòg rond met zijn vrienden Wempi en Arawatta. Ik heb alleen de namen een beetje veranderd. Want later gaan een paar van jullie misschien zelf het oerwoud nog eens in en bovendien zijn er ook al Indianen die lezen kunnen. En ik zou het voor Panokko niet prettig vinden, wanneer hij op een dag te horen

kreeg: „Hé, ben jij dat, die net te laat was met zijn schot op die tijger?” Of: „Moet je kijken, jongens, daar heb je hem ook, die zo bang was voor een doodgewoon vliegtuig!” Nee, dat mag niet! Daarvoor ben ik veel te veel van hem gaan houden.

Nou, dat was het, wat ik zeggen wilde. En ga nu maar eens proberen, of een beschrijving van de werkelijkheid niet even boeiend is — en veel leerzamer — dan al die woeste leugenverhalen.

DE SCHRIJVER

1. HET GEZIN VAN DE HOOFDMAN

Het loopt tegen de avond.

De zon begint aan de overkant van de rivier in het oerwoud weg te zinken. Ze is rood en mild van glans, alsof ze niet de hele lange dag als een vuur heeft staan branden.

De schaduw van de twee gebroeders, twee hoge palmen tegenover het Indianendorp, valt nu dwars over de stroom en kruipt langzaam tegen de oever op, waar de korjalen, naast elkaar vastgebonden, liggen te wiegelen op het donkere water. Wanneer die schaduw de hut van hoofdman Jaloekama heeft bereikt, is het tijd om de gewone voorbereidselen voor de nacht te maken.

De hut is niet meer dan een groot dak van palmladeren op een heleboel palen. Wanden zijn er niet. Je bent er goed beschermd tegen de zon en de regen, en de frisse lucht kan er aan alle kanten in- en uitstromen, het is er luchtig en koel. Aan de palen onder het dak zijn de hangmatten gespannen. In een ervan ligt moeder Melioe haar baby te voeden, het jongetje Toeloe, dat nog geen drie maanden oud is. En vader Jaloekama ligt er ook, noodgedwongen, met zijn zieke voet

omhoog en de andere op de grond en schommelt zuchtend wat heen en weer om de pijn te vergeten, die tegen de avond altijd erger wordt.

En dan is er nog het meisje Olisiana, dat al katoen kan spinnen. Zij is nog een kind en zij doet reeds het werk van een volwassen vrouw. Maar nu de schaduw van de palmen de hut begint binnen te dringen, verzamelt zij de losse vlokken katoen in een mand, legt de spindel met de draad die zij heeft gesponnen bovenop, en gaat naar buiten om het vuur aan te maken.

Olisiana is een mooi meisje. Zij draagt een helrood schortje en om haar hals zeven snoeren kralen, blauwe en rode, die zacht tegen elkaar tikken bij iedere stap. Maar ook om haar bovenarmen en haar polsen heeft zij kralen en een snoer witte om haar enkels, omdat zij de dochter van de hoofdman is. Haar vader heeft voor al die kralen heel wat bogen en pijlen moeten leveren aan de bosneger-koopman, die elk jaar het dorp bezoekt, en ook jachthonden en hangmatten, en hij heeft nog niet eens alles betaald. Hij heeft zich zwaar in de schuld gestoken, om zijn gezin goed voor de dag te doen komen.

Voor de hut liggen in een driehoek drie grote stenen. Daar-tussen legt Olisiana wat dood gras en dorre takjes, dan haalt ze een smeulend stuk hout uit het vuur dat in de hut brandt en legt dat eronder. Haar lange, zwarte haren vallen los over haar naakte schouders; die werpt ze telkens terug met een snelle beweging van haar hoofd. Ze neemt de vuurwaaier, een stevig matje van palmland, en zwaait het snel heen en weer voor de stenen, tot het eerste vlammetje tussen de takjes omhoog schiet. Dan stapelt ze zwaarder hout op het vuurtje en een dun blauw spiraaltje van rook kringelt omhoog in de avondlucht.

„Paura, de kippen!” zegt Olisiana.

Het is net wat voor Paura om niet aan zijn plichten te denken. Maar het is hem te vergeven. Hij is nog klein en hij knutselt zo graag! En zie nu wat hij gemaakt heeft op zijn bankje onder de bananenstruik: een kleine krokodil, een kaaiman van bijenwas, met opengesperde muil en een boos omhoogstekende staart! Trots toont hij het kunstwerk aan zijn zuster. Hij lacht, als ze er met de armen omhoog voor terugdeinst, alsof ze er vreselijk bang voor is. Hij rent haar ermee achterna, driemaal om het houtvuur heen en dan de hut in.

Daar ligt Toeloe in moeders arm uit te rusten van de inspanning van het drinken. Ook hij heeft al een armbandje van blauwe kralen om. Paura is dol op zijn broertje. Hij nadert hem voorzichtig, maakt zachte geluidjes en houdt hem het speelgoed voor. En zie, het jongetje grijpt er al naar en lacht, terwijl de melk uit zijn mondje loopt.

„Paura, de kippen!”

Nu zou hij het nòg haast vergeten en de schemering duurt maar kort. Hij duwt moeder de kaaiman in de hand en holt naar buiten op zijn rappe, blote voeten. Daar maakt hij plotseling een sprong opzij en laat zich vallen op een groene hagedis, die in de laatste zonneglans nog rondtript om een muskiet te snappen. Maar die is hem te vlug af, schiet tussen zijn benen door, rits-rats over het erf, om te verdwijnen in een holletje bij de tabaksplanten. Goed, die weet Paura te wonen. Morgen komt er weer een dag . . .

Wat moest hij ook weer? O ja, de kippen! Drie wachten al bij het hok, een ronde, kleine hut van gevlochten palmladeren met een gat dicht bij de grond. Twee staan een eindje verder onbeweeglijk, met de kop opzij, te turen. Wat zien ze voor

vreemds? Een snelvoetige graafkever? Daar zal vader blij mee zijn! Paura springt toe. De kever graaft als een razende met alle zes zijn poten en verdwijnt in de grond, maar Paura weet hem er met zijn slanke, bruine vingertjes nog juist uit te peuteren. Met de kriebelende kever in zijn hand vouwt hij een zakje van een palmblad. De kever erin, een stukje taai gras als touwtje erom en dat touwtje aan zijn gordel, waar zijn rode lendendoek aan hangt: nu heeft hij de handen weer vrij.

Vooruit, kippen, naar binnen! Maar waar is Jolok, de haan? Natuurlijk, die laat het er weer op aankomen, dat hij gevangen wordt! Niet voor niets heet hij Jolok, er woont vast een duiveltje in die kleine, witte haan! Zie hem daar uitdagend staan krabben onder de sinaasappelstruik! Wil je dan buiten blijven, domoor? Als Awari, de buidelrat, je niet zou ontdekken, zou zeker de tijgerkat wel lucht van je krijgen of anders Aboma, de grote wurgslang! En waar zouden we de mooie, witte veren moeten halen om onze haren te versieren bij de dansfeesten, als jij er niet voor zorgde?

Paura sluipt met een bocht om de haan heen om hem op te jagen in de richting van het hok. Maar Jolok wacht, tot de jongen vlakbij gekomen is en vliegt dan kokkelend in een boom aan de rand van het bos. Hij haalt de tak slechts met de grootste moeite en wankelt er bijna weer af. Maar toch kraait hij parmantig zijn glorie uit: „Kokkelediako! Zie maar, dat je me krijgt!”

Hier moet hulp komen. Paura haast zich naar de hut. Achter in de hut liggen de honden Awawa, Jepe en Mati op een verhoogd vloertje vastgebonden. Awawa is de oudste, de beste jachthond en de vader van bijna alle honden in het dorp. Hij begrijpt al vanzelf wat er van hem verlangd wordt als Paura hem losmaakt, rekt zich uit en loopt achter hem aan naar de

boom. Daar blijft hij wachten, met slingerende staart en zijn ogen aldoor gericht op de haan.

Er hangt een dikke liaan uit de boom tot bijna op de grond. Daarlangs klimt Paura als een aapje naar boven. Jolok weet al, dat hij het spel verloren heeft en schuifelt bang naar het uiterste eind van de tak. Maar Paura schudt hem er wel af. Kakelend als een oude kip fladdert Jolok terug naar het erf, maar hij bereikt de grond niet. Met een paar sprongen is Awawa op de plek, waar hij neer wil strijken en vangt hem op in zijn bek. Hij bijt de haan niet. Hij houdt hem alleen maar stevig vast bij een vleugel en een poot. En zo, met een klapperende vleugel en zijn kop hulpeloos draaiend naar alle kanten, moet Jolok zich naar zijn vijf vrouwen laten dragen, die gehoorzamer zijn dan hij. Awawa steekt de snuit in het gat en laat los. Paura wentelt een steen voor de opening en hoort alle kippen tegen Jolok tekeergaan. Maar het haantje is zijn nederlaag al vergeten en kraait er luidruchtig doorheen. De zon is nu bijna onder en zet de hemel in vuur. Het is alsof het bos aan de overkant van de rivier in brand staat. Bij die gloed lijken de vlammen van het houtvuur bleek. Ze kringelen nu hoog op tegen de pot, die Olisiana erboven heeft gehangen. De takken knapperen, verder is het stil. In het bos roept Tokoro, de patrijs, om de zon goedenacht te wensen: „Tokoro, tokoro . . .” Een langgerekte, welluidende roep. Moeder Melioe, in haar hangmat, bootst dat vogelgeluid na. Zij maakt er een liedje van, een slaapliedje voor haar kind.

„Tokoro, tokoro, waar is mijn nest?

Slaap zacht, kleine Toeloe, bij moeder is 't best!

Tokoro, tokoro, tokoro . . .”

Paura luistert ernaar met een glimlach. Nog niet zo lang geleden lag hij 's avonds bij moeder in de hangmat en zong ze

haar liedje voor hem. Maar nu kleine Toeloe er is, is hij plotseling groot geworden en moet zich maar redden. Hij kan het best. Vanmorgen heeft hij met zijn pijl en boog al een woud-duif geschoten en die zelf geroosterd boven het vuur in de hut. De vleugels hebben vader en moeder opgegeten, die mocht hij niet hebben. Een jongen die vleugelpunten eet, zal zijn familie in de steek laten en ver wegdolen van huis, de wijde, boze wereld in. Daarom lust Paura ze niet eens. Waar is het beter dan hier in zijn dorpje, diep in het oerwoud? . . . De anderen hebben allemaal iets van het zachte borstvlies van de duif gehad en de rest was voor hem. Maar daarna heeft hij nog niet veel te eten gehad. Hij wrijft over zijn dunne buikje en gluurt begerig in de pot. Hij ziet niets dan helder water, waarop een handvol rode en gele pepers drijft. Als er niet meer in komt, zal het een dun soepje worden . . .

Olisiana zit op een bankje bij het vuur en wrijft zich in met koesoewé uit de schaal van een kalebas. Dat is een soort rode kleurstof uit de vruchtjes van een struik, die bij de rivieroever groeit, met wat apevet erdoor. Daar wrijven zich alle Indianen dagelijks mee in en daarom worden ze ook wel roodhuiden genoemd. Dan is hun bruine huid beter bestand tegen de felle stralen van de zon en tegen de steken van de muskieten. Zelfs kleine Toeloe, aan moeders borst, is ermee ingesmeerd en soms krijgen ook de honden een beurt.

Olisiana trekt haar broertje naar zich toe.

„Panokko zal verse vis meebrengen,” zegt ze troostend.

Dan schildert ze hem meteen een beetje bij en daarna mag hij haar rug behandelen. Hij tekent er gauw de kop van een kaaiman op, zonder dat ze het merkt. Paura zit altijd vol grapjes. Het is snel donker geworden. Door de bomen glanst nog een gele schijn waar de zon verdwenen is en voor alle zes hutten

van het dorp branden nu de vuren en bewegen zich donkere gestalten. Nu komt ook vader Jaloekama de hut uitstrompelen, steunend op een stok. Hij heeft bij zijn laatste tocht over de vele waterwegen van het woud een ongeluk gehad. Er was een boom dwars over de kreek gevallen die hij door wilde varen; de korjaal moest er overheen worden getild. Toen hij zich uit de boot in het water liet zakken, trapte hij op een stekelrog, een gevaarlijke vis, die zich op de bodem verborgen had onder het zand. De vurige stekel drong in zijn voet en ofschoon moeder er bij zijn thuiskomst dadelijk geneeskrachtige bladeren op gelegd heeft en die iedere dag ververst, het wil maar niet genezen. De voet is opgezwollen door de boze macht van de vergiftige vis. Al meer dan een maand heeft Jaloekama het bos niet in kunnen gaan. Hij laat zich voorzichtig neerzakken op het bankje van Olisiana en houdt zijn voet dicht bij de vlammen. Misschien zal de zuiverende kracht van het vuur het gif verdrijven.

Daar komt ook Pipi, de oude grootmoeder, en Paura haalt gauw een bankje voor haar. Zij heeft een lap om haar magere schouders geknoopt voor de koele avondlucht en zij hoest. Altijd heeft grootmoeder het koud en altijd hoest ze. En als ze eens niet hoeft te hoesten, dan moppert ze op iedereen, omdat vroeger, toen zij nog jong was, het leven zoveel beter was dan nu. Maar Paura is haar lieveling, omdat hij de naam draagt van haar man, die nu al meer dan tien jaren in de eeuwige jachtvelden op haar wacht. En hij heeft haar ook een paar keer een kleine schildpad gebracht, met vlees zó week en sappig, dat ze het zuigen kon met haar tandeloze mond. Paura gaf ze graag, hij mocht ze zelf toch niet eten. Dan zou hij slappe, doorgezakte benen krijgen, zoals de schildpad ze ook heeft. En dat wil hij niet.

Nu komt ook moeder met de slapende Toeloe in de draagband, die op haar schouder is vastgeknoopt. En daar zit dan het hele gezin om het vuur, behalve Panokko, de oudste zoon. Het is een groot gezin: vier kinderen, dat komt niet veel voor. Meestal sterven er een paar vóór ze de boog kunnen spannen, door een slangebeet of door het eten van vergiftige vruchten en ook wel door de geheimzinnige, boze hoestziekte, die vreemdelingen onder het volk hebben gebracht. Maar de grote Geest, Kapoe-ta-no, de Vader van alle Indianen, heeft hoofdman Jaloekama heel voorspoedig gemaakt met zijn kinderen. En Melioe is een goede, zorgzame moeder en hij zelf een wijze vader, die er trouw dag aan dag met zijn jongste kinderen op uittrok, tot ze de gevaren van het bos even goed kenden als hij. Maar nu kan dat al wekenlang niet. En dat maakt hem bezorgd om Paura, die watervlugge deugniet, die altijd handelt vóór hij denkt.

Jaloekama ziet op naar de hemel, waar de sterren beginnen te stralen en zucht: „O Kapoe-ta-no, dat mijn kinderen door u beschermd mogen worden en dat mijn voet geneze . . .”

Ze zwijgen nu allen en luisteren naar de geluiden van de nacht: het doordringend gesjirp van de krekels, het sombere geroep van een uil en opeens in de verte het gebrul van de rode apen, alsof het dondert aan de horizon. Bij een der andere hutten begint Atoe, de zoon van Jolali, op zijn bamboefluit te spelen. Wanneer hij ophoudt, spitsen ze plotseling allen de oren, want er is een onrustig geknaag en gekrabbel vlakbij en alleen Paura weet, wat het is: de kever, die nog altijd in het groene tasje aan zijn gordel hangt. Hij haalt hem lachend te voorschijn, hurkt bij vader neer en begint er diens zieke voet mee te bestrijken. Jaloekama knikt verheugd, hij schuift er zelfs het verband voor opzij. De enorme kracht in

de poten van de kever zal hem wellicht spoedig weer even vlug ter been maken als het snelvoetige insekt.

Het water kookt. Waar blijft Panokko? . . . De damp vermengt zich met de rook van het vuur en houdt de muskieten op een afstand. In de buurt zwermen ze rond en een bruine pad, zo groot als een vuist, met lichtende, rode ogen, zit deftig in het schijnsel van de vlammen alsof hij hoort bij het gezin en slaat nu en dan bliksemsnel zijn lange kleeftong uit. Lichtkevertjes zweven rond in de duistere avond als dwalende vonken. Eén zet zich neer op het haar van Olisiana en laat beurte- lings zijn twee groene koplampjes stralen.

Opeens heffen ze allen de hoofden op en turen in de richting van de rivieroever, waar drie holle bonzen klinken als het geluid van een grote trom. Zo kondigt Panokko zijn komst aan door met zijn pagaai op de plankwortel van de grote boom bij de aanlegplaats te slaan. Ze zijn allen blij, maar ze verliezen hun rust niet. Druk doen en schreeuwen is een Indiaan onwaardig. Alleen Paura smakt met zijn lippen en drukt met beide handen zijn buikje in. En Olisiana staat op om de boskaars te halen, een groot stuk hars in de spleet van een stok geklemd. Die steekt zij aan in het vuur en poot hem op enige afstand in de grond. De walmende vlam verlicht nu de hele omgeving tot aan de bosrand.

En plotseling, als uit de grond verrezen, dáár staat Panokko!

2. PANOKKO

Panokko staat glimlachend in de rode glans van de vlammen. In de rechterhand houdt hij zijn boog en een bos lange pijlen, in de linker, aan een stuk liaan dat door de kieuwen geregen is, een grote, glinsterende vis van meer dan een halve meter lengte: een anjoemara, de lekkerste vis van de bovenrivieren.

Wanneer hij die bij het vuur neerwerpt, spartelt hij nog even op en slaat kletsend met de staart tegen de grond.

„Is mijn zoon van de jacht teruggekeerd?” vraagt Jaloekama zacht.

„A-a, uw zoon is weer thuis,” antwoordt Panokko.

Dat is de groet. Maar in hun stemmen klinkt de blijdschap, dat ze weer veilig bij elkaar zijn en ook de dankbaarheid om de mooie buit.

Paura staat bewonderend zijn grote broer op te nemen, die al alleen op jacht gaat en zo'n grote vis kan schieten. Hij neemt boog en pijlen van hem over en brengt die in de hut. Olisiana neemt de vis en legt die op een plank in het licht van de flambouw.

„Er is nog meer,” zegt Panokko tegen haar en aan de toon van zijn stem hoort ze, dat hij een verrassing heeft meegebracht. Hij maakt een draagmand van palmbladrepen los van zijn rug en schuift haar die toe. Zij pakt die nieuwsgierig uit. Een pauwies, — een groot boshoen — en een groen pak: een toegevouwen bananenblad. Ze geeft een zacht kreetje van plezier, als zij het blad aan één kant heeft opgevouwen. Wat zit erin? . . . Heerlijke, witte wormen, dikke, vette larven, die Panokko in een vermolmde boomstam heeft gevonden! . . . Ze wriemelen door elkaar naar de opening en ze kan niet laten, om er een van te snoepen. Die knijpt zij de kop in en dan zuigt ze hem uit. Daarna geeft zij het pak gauw aan Pipi, die al bestraffend naar haar kijkt, en brengt haar meteen de bakplaat, waarop zij ze roosteren kan boven het vuur. Dan is zij een poos druk bezig om de vis schoon te maken en te slachten met vaders scherpe houwer, een mes als een zwaard. En al gauw kan ze de eerste malse stukken in de soeppot laten glijden.

Intussen heeft Panokko zich bij het vuur gezet. Hij houdt beurtelings zijn armen en benen bij de gloed, om de moeheid eruit te verdrijven en ze sterk te maken voor de dag van morgen. Zijn halflange haren hangen verward om zijn hoofd en de koesoewé is op verschillende plaatsen van zijn lichaam gesleten. Over zijn borst lopen donkere strepen van het zweet en van de mooie figuren, die Olisiana vóór zijn vertrek met zwarte verf op zijn huid heeft geschilderd, is bijna niets meer te zien.

Moeder Melioe schuift naar hem toe, met voorzichtige bewegingen om kleine Toeloe niet te wekken, en begint hem te verzorgen. Haar handen liefkozen de grote zoon, die al zo jong de kostwinner moet zijn van heel het gezin. Zij kamt zijn haren, tot ze weer zwart-glanzend neerhangen op zijn schouders. Ze werkt zijn gezicht en zijn lichaam bij met koesoewé, tot hij weer een fatsoenlijke roodhuid is. Ze peutert ook met een houten speld een zandvlo uit zijn voet. Die speld draagt zij als versiering in haar onderlip en als ze hem gebruikt heeft, veegt ze hem schoon aan haar schort en steekt hem weer in het gaatje waar hij hoort. Daarna vindt ze nog achter Panokko's knie een koepari, een grote bos-teek, die zich daar zat vol te zuigen aan zijn bloed, trekt die eruit en strijkt wat zalf op de wond om het bloeden te stelpen en de jeuk te doen ophouden. Nu nog de franje van zijn beenbanden, die onder de knie zijn been omknellen, netjes gemaakt en dan staat Paura al klaar met de kralen van zijn broer en met zijn halsband, waaraan tanden hangen van al de dieren, die hij geschoten heeft. Zo, nu is hij klaar en ziet eruit zoals de zoon van de hoofdman betaamt.

Intussen begint een heerlijke geur zich te verspreiden. Olisiana heeft het hoen geslacht en in stukken gesneden en nu is

zij bezig die te braden boven het vuur in de hut. Paura kan niet langer wachten. Hij brengt moeder de houten schaal met de witte cassavekoeken en zij laat hem ermee rondgaan. Die eten zij als voorgerecht met de geroosterde larven. Paura smeert ze lekker uit over zijn koek.

Maar nu trekken de vrouwen zich terug om het vuur in de hut, want het is niet fatsoenlijk, dat ze bij de mannen eten. Alleen voor kleine Paura geldt dat nog niet. Die loopt van het ene vuur naar het andere en is altijd daar, waar de lekkerste hapjes zijn.

Daar komt de vissoep, een kalebas vol voor elk. Vader mag er niet van eten, omdat er pepers in zitten, zegt Pipi. En Pipi heeft zoals altijd gelijk. Die pepers zouden branden in zijn keel en een scherpe prikkeling geven in zijn maag. Hij zelf vindt dat wel lekker, hij kan peper eten als een papegaai, maar voor het kind zou het niet goed zijn. En daarom doet vader het niet. Hij moet erg oppassen, zolang Toeloe nog zo klein is, want alles wat hij doet heeft invloed op het kind. De vorige week heeft hij voor het eerst, om te proberen of het al kon, één klein pepertje gegeten, en een uur later lag Toeloe te huilen van de buikpijn. Dat wil vader hem niet meer aandoen. Hij zal nog een paar weken wachten, eer hij het weer probeert. Zwaar werk mag hij ook nog niet doen, want daar zou het kind moe van worden. Maar dat gaat tòch niet, nu met zijn zieke voet . . .

Vader Jaloekama begint maar vast aan een stuk van de pauwies, dat Olisiana hem brengt. Na de soep kluiven ook de anderen en daarna eten ze bananen toe, tot ze allen verzadigd zijn. Dan brengt Olisiana water uit de grote koelkruik en schenkt voor elk een bootje vol, dat uit de schede van een palmsblad gemaakt is. Ze drinken ervan en wassen er hun

handen mee. Dan komen de vrouwen terug bij de anderen. Olisiana verzamelt de botten en brengt die met het overschot van het vlees en van de vis naar de honden, die al ongeduldig liggen te piepen. En dan pas heeft ze zelf de tijd om nog wat te eten.

Nog een poosje zitten ze daarna om het vuur en spreken met zachte stemmen. Panokko vertelt van de jacht. Hij is ver weg geweest, helemaal bij de grote steen waar de tekeningen van de voorvaderen ingeslepen staan. Daar wil hij spoedig weer naar toe, want het leeft er van de vis. Allemaal passina, die platte, groene vis, die zo heerlijk is om te roosteren. Als zijn hengel in de boot gelegen had, had hij wel een draagmand vol kunnen vangen. Misschien is er morgen tijd . . .

„Mag je kleine broer dan mee?” vraagt Paura begerig.

„A-a, hij mag mee,” antwoordt Panokko. „Maar dan moet hij nu gaan slapen, want zijn ogen worden zwaar.”

Hij streelt zijn broertje over het donkere kopje en Paura staat gewillig op. Hij gehoorzaamt Panokko even goed als zijn vader.

Maar ook moeder komt met een zucht overeind en trekt zich met Toeloe, die even kreunt in zijn slaap, terug in haar hangmat. Jaloekama kijkt haar na met zorg in zijn ogen. Zijn vrouw is nog lang niet weer de oude. Zij heeft weinig gegeten en haar rug is gebogen van moeheid. Ze begint een beetje op Pipi te lijken.

Pipi zit te mopperen over de kou van de nacht.

„Het gaat niet goed met de wereld,” zegt ze. „De wereld verandert, het wordt hoe langer hoe kouder . . .”

Ze is het natuurlijk zelf die verandert, maar daar denkt zij niet aan. Zij trekt de doek dicht om haar schouders en loopt huiverend en zacht mopperend de hut in, waar zij vlak naast

het vuur haar hangmat heeft. Olisiana volgt haar met een armvol hout, om het daar lekker warm te maken en komt niet terug. Zo blijft Panokko alleen met zijn vader.

Jaloekama praat met zijn zoon als met een man.

„De moeder van Toeloe heeft een moeilijke tijd,” zegt hij.

„Zij moet meer eten, om sterk te worden. Zij moet vlees van het hert hebben, daar houdt zij van.”

„Uw zoon heeft goed uitgekeken, maar nergens een spoor van een hert gevonden,” antwoordt Panokko. „De herten zijn nog ver, op de grote savanne.”

Jaloekama wijst naar de horizon.

„Zie,” zegt hij. „De ster van het hert begint te lichten over het bos. Dit is al de derde avond. Dat is het teken, dat de herten komen, omdat ze op de savanne geen water meer vinden. Ze moeten al bij de rand van het bos zijn, bij de Moeti-kreek. Mijn zoon moet naar de Moeti-kreek gaan.”

„Hij zal gaan,” antwoordt Panokko. „Hij heeft een afspraak met zijn vrienden om op de kwatta-aap te gaan jagen en te vertrekken vóór de zon ontwaakt. Laat de vrienden jagen op de zwarte aap. Uw zoon zal op het langbenige hert jagen. Als de Vader van de Indianen het wil, zal hij met vlees thuis komen.”

In de verte fluit zacht klagend de nachtzwaluw. Dat is altijd het teken, dat het tijd is om te gaan slapen, en ze zijn er zo aan gewoon geraakt, dat ze meteen beginnen te geeuwen. Tegelijk staan ze op. Steunend op zijn zoon bereikt Jaloekama zijn hangmat. Dicht bij hem strekt Panokko zich uit.

Hij ligt nog even naar het vuur te staren en te luisteren naar de geluiden van het bos. Intussen overdenkt hij de dag die voorbijging en de dag die komen zal. Er rust een zware taak op zijn jonge schouders, nu zijn moeder een kind heeft ge-

kregen en zijn vader niet werken kan. Maar aan Panokko zal het niet liggen, als het gezin er niet doorkomt . . .

In de verte brult Tigri, de jaguar, die een prooi heeft besprongen. Aan de toon kan Panokko horen, dat hij die in zijn sprong heeft gemist; het is een gebrul van woede en verdriet. Misschien zal hij morgen Tigri tegenkomen, maar hij zal hem niet zoeken. Zijn leven is nu te kostbaar voor de anderen. Maar eens zal hij de puntige hoektanden van het roofdier toevoegen aan zijn halssnoer en hij verlangt ernaar. Hij wil een jager worden als zijn vader. Rondom in de hut is het dak versierd met diens trofeeën: de schedels van tijger en bosvarken, de geweien van herten, de kaken van een reusachtige anjoemara en nog veel meer.

Panokko sluit zijn ogen en probeert zich de savanne bij de Moeti-kreek voor te stellen, waar hij tot nu toe nog alleen met zijn vader is geweest. In de verte graast een hert, maar het heft waakzaam de kop op, als hij nader probeert te sluipen. Hij zal Awawa meenemen om het hem toe te drijven. Awawa is op de hertejacht afgericht.

Maar nu is het tijd om te slapen, als hij morgen sterk wil zijn. Hij draait zich op zijn zij, geeft een duw tegen het dak zodat hij lekker schommelt en sluit de ogen. Een goede Indiaan kan slapen, wanneer hij wil. Vóór de hangmat stil hangt, is Panokko in het rijk der dromen.

3. PANOKKO EN ZIJN VRIENDEN

Het is nog nacht, als Panokko zijn ogen opslaat, maar het is niet zo donker meer, want de maan is opgekomen en overglanst de wereld met een zilveren schijn. Zij is in haar laatste kwartier en drijft als een omgeslagen korjaal op de wijde zee van de hemel.

Het vuur is bijna uitgegaan en Papi ligt zich hoestend en zacht knorrend om en om te keren in haar hangmat. Panokko staat op, harkt met een stuk hout de gloeiende kolen bijeen en werpt er nieuwe brandstof op, zodat de vlammen weer helder oplaaien. Dan wordt ze stil. Hij gaat naar buiten, rekt zich uit en kijkt rond. De ster van het hert is ondergegaan, maar de morgenster straalt hem helder tegen en het is alsof ze vrolijk knipoogt: het zal een mooie jachttag worden!

Als hij daaraan denkt, begint het bloed in zijn aderen te tintelen. Hij werpt het hoofd in de nek en bootst het geroep van de tokoro na. Aan het andere eind van het dorp klinkt dezelfde kreet als antwoord. Dat doet zijn vriend Wempi, die evenals hij naar de morgen verlangt.

Hij lacht en gaat huiverend naar binnen. Het is nog te vroeg om het blad te plukken voor de bezwering van het hert. Straks, als de maan gestegen is, zal het lichter zijn. Hij kruipt in zijn hangmat en slaapt weer in, tot het gekraai van Jolok

hem wekt en hij opnieuw op zijn blote voeten naar buiten sluipt.

De lucht is vervuld met geuren, die in de morgendauw losbreken. Nog is van de nieuwe dag niets te merken, maar de eerste vogels beginnen al schuchter te fluiten. De maan hangt nu hoog boven het woud en in de witte schemering zijn de bladen van de tajerplanten aan de rand van het erf heel goed te onderscheiden. Vader Jaloekama heeft ze daar geplant. Die met het grote, donkere blad voor het grote vlees van het bos, de buffel of tapir. Het gevlekte blad voor de gevlekte vis, de koemaroe. Het witte blad als een varkensoor voor de pakira, het woeste woudzwijn. En daar staat ook de plant met het blad, dat lijkt op een hertekop: driehoekig, twee punten voor het gewei en één voor de snuit.

Zulk een blad plukt Panokko, het grootste dat hij vinden kan. Hij heft het omhoog, wendt zich naar de plaats, waar de zon straks zal opkomen en bestrijkt er zijn mond mee. Daarna ook zijn benen, van de tenen tot de knie. Intussen prevelt hij zijn bezwering: „Dat het hert dicht bij de bosrand moge zijn en dat het niet scherp hore, maar rustig blijve grazen als Awawa het zal besluipen. Dat het ook niet slim zij en in de goede richting moge lopen, dicht bij mij langs. En dat mijn hand vast moge zijn en mijn arm sterk, om de pijl met grote kracht in het hart te plaatsen . . .”

Dan neemt hij het blad in zijn mond, knijpt met één hand zijn neus dicht en bootst het geblaas van een hert na, waarbij hij zich omdraait in de richting, waar midden op de dag de zon zal staan branden. Dat is de richting van de Moeti-kreek. Als hij het blad tussen zijn gordel heeft gestoken en naar binnen wil gaan, klinkt bij de verste hut het geschreeuw van de kwatta-aap. Dat is Wempi, die zich ook voorbereidt

op de jacht. Meesterlijk doet Wempi dat, je zou denken dat er een echte aap zat te schreeuwen. Arawatta laat zich niet horen. Die zal nog wel in zijn hangmat liggen . . .

In de hut is beweging. Olisiana is bezig bij het vuur en Paura scharrelt ook al rond. Achter in de hut zitten de drie honden rechtop en hun ogen lichten als gele lampjes. Panokko maakt Awawa los en de oude hond jankt zacht van vreugde. Het dier rent de hut uit, wentelt zich rond in het zand en gaat dan kwispelstaartend bij het vuur zitten wachten.

Panokko neemt zijn boog en zijn pijlen en Paura staat al klaar om die voor hem te dragen. Voor het hert zijn geen gifpunten nodig, maar het kan geen kwaad om ze toch mee te nemen. Hij hangt zich de bamboe-koker, waar ze in bewaard worden, om. Nu nog een paar stukken cassavekoek in de draagmand en een paar bananen en hij is klaar. Tijd om te eten is er straks wel. Maar even moet hij nog naar kleine Toeloe kijken en zijn zachte huidje strelen. Het ventje slaapt nog bij moeder. Moeder is wakker en legt haar vrije hand een ogenblik 'op Panokko's rechterarm. Zij drukt die magere, gespierde jongensarm, waarop heel het gezin moet vertrouwen. Moeder heeft natuurlijk al begrepen, dat haar zoon deze dag in de eerste plaats voor haar gaat jagen.

Hij gaat naar de landingsplaats en niemand zegt iets, maar alle ogen kijken hem na. Paura draagt zijn wapens.

Daar liggen de boten en bij een ervan staat een kleine, donkere gestalte te wachten. Dat is Wempi. Waar blijft Arawatta? . . . Het is tijd om te vertrekken. Door de bomen achter het dorp licht de gele streep van de dageraad.

„Wij moeten hem halen,” zegt Wempi met zijn hoge stem. Panokko legt zijn wapens in de boot en samen lopen ze naar de hut, waar hun vriend met zijn moeder woont. Warempel,

daar ligt hij nog te snurken in zijn hangmat. Het is een vreemde, die Arawatta! Wie wordt nu niet wakker, als je zult gaan jagen? . . . Maar het is hem niet kwalijk te nemen. Het komt van het ongeluk, dat hem vroeger is overkomen.

Als jongetje van een jaar of vier is Arawatta verdwaald in het bos en daar werd hij door een hevige storm, zoals die een enkele keer over het oerwoud raast, overvallen. Een dood stuk hout trof zijn schedel en pas uren later werd hij gevonden, maar er scheen geen leven meer in hem te zijn. Een grote kikker, een koenawaroe, zat bij zijn bloedende hoofd en hield dat vrij van muskieten.

Men bracht hem naar huis en haalde er het hele dorp bij. De vrouwen verbonden de wond en de Indianen bliezen rook over hem en dansten en baden de hele nacht door, tot zijn hart weer zwak begon te kloppen. Maar dagenlang aarzelde zijn geest op de grens van de eeuwige jachtvelden. Toen stuurde Kapoe-ta-no die toch weer terug naar de aarde. En zo is Arawatta toen eigenlijk voor de tweede maal geboren. Pas later bleek, dat een deel van zijn geest niet teruggekomen was. Dat is de oorzaak, dat hij wat vreemd doet. Maar wie hem daarom zou uitlachen, die zou de Vader der Indianen zelf bespotten.

Toch is Arawatta groot en sterk geworden als geen ander en toen hij de boog weer opnam, bleek tot ieders verbazing, dat hij bijna niet mis kon schieten. Hij is de beste schutter uit verre omtrek. Hij ziet zijn doel en weet: dáár hoort mijn pijl. En dan schiet hij zonder een moment te aarzelen. Hij weet nu eenmaal niet, wat aarzeling en wat twijfel is en angst kent hij ook niet. Het maakt voor hem geen verschil, of hij een tijger of een konijn voor zich heeft. Toen zijn lichaam als dood op de aarde lag, heeft zijn geest in de eeuwige jachtvelden ge-

jaagd en daar heeft de grote Geest hem zelf onderwezen. Daarom zal het hem ook niet kwalijk genomen worden, dat hij geen bezweringen verricht. Men heeft hem dat niet goed kunnen leren en hij blijkt het ook niet nodig te hebben.

Panokko en Wempi zijn van jongsaf zijn vrienden geweest en ze hebben hem nooit in de steek gelaten. Waar je Arawatta zag, daar zag je ook de kleine, dikke Wempi op zijn stevige beentjes en de magere Panokko. Zij hebben hem ook zijn naam gegeven. Eigenlijk heette hij Sirito, naar het zevengesternte, dat zo helder stond te stralen bij zijn geboorte. Maar zij hebben hem Arawatta genoemd, brulaap, om zijn luide stem en omdat hij zo slingerend loopt, net als de rode apen uit het bos. Nu noemt het hele dorp hem zo en zelfs zijn moeder schijnt niet beter meer te weten.

De beide vrienden staan bij zijn hangmat en ze fluisteren en lachen. Panokko neemt boog en pijlen van Arawatta en geeft die aan Paura. Hij duwt hem ook een paar cassavekoeken in handen. Dan stelt hij zich op aan het hoofdeinde van de hangmat, Wempi staat al klaar bij het voeteneind en voorzichtig maken zij het touw los van de balken. Zo dragen zij hun slapende vriend in zijn hangmat de hut uit en zijn moeder, die nu ook pas wakker wordt, ligt zachtjes te grinniken.

Het is een hele vracht, maar ze krijgen hem bij de boot. Paura trekt die dwars langs de oever en de anderen leggen Arawatta er voorzichtig in. Het lukt! Nòg wordt de brulaap niet wakker! Hij zucht een keer, draait zich om, legt zijn arm op de rand van de korjaal en snurkt verder.

Lachend en nog nahijgend van het zware karwei maakt Wempi de liaan los, waarmee de korjaal ligt vastgebonden, duwt de boot de rivier in en wipt achter op de rand. Panokko is voorin gaan zitten, Awawa heeft bij het hoofd van Arawatta een

plaatsje gezocht en kijkt met scheve kop op hem neer. Je zou kunnen denken, dat hij grijnst. De jongens grijpen hun pagaai en roeien de rivier op. Achter hen aan komt Paura in zijn kleine korjaal. Hij mag mee tot de stroomversnelling.

Het is nu al helemaal licht. Een prachtig gekleurde hemel glanst door de boomtoppen en plotseling schieten de eerste stralen van de zon over de rivier. Grijs nevels drijven over het water en waar de zon ze raakt, vertonen ze alle kleuren van de regenboog. De lucht is vol met vogelgezang en daar is ook al de eerste vlinder, als een hand zo groot en blauw als de hemel, die met scherpe bochten van de ene zonneplek naar de andere de rivier overwiekt.

Is het nu nog tijd om te slapen? Er staat een sterke stroom en Wempi vindt, dat ze de reuzenkracht van Arawatta best zouden kunnen gebruiken. Met zijn pagaai slaat hij een pets water op het gezicht en de borst van zijn slapende vriend. Dat helpt! Arawatta rilt, rekt zich uit en als de hond ijverig het water van zijn gezicht begint te likken, slaat hij plotseling zijn benen over de rand van de korjaal en richt zich op.

„Arawatta, niet doen! Pas op!” roept Wempi.

Hij springt naar voren om zijn vriend tegen te houden. En dan schateren ze het uit om het beteuterde gezicht van Arawatta, die natuurlijk dacht, dat hij nog thuis in zijn hangmat lag en bijna overboord was gesprongen. Vooral Paura, die met zijn kleine bootje naast de grote korjaal voortparelt, heeft de grootste pret. En ineens, als de werkelijkheid tot Arawatta doordringt, lacht hij mee, dat het schalt tussen de oerwoudwanden aan de oevers. Hij dreigt zijn vrienden met de vuist. Ze hebben dit grapje al eens vaker met hem uitgehaald.

Maar het ranke bootje is geen plaats om te stoeien. Arawatta buigt zich overboord en wast met handen vol water de laatste

slaap uit zijn ogen. Dan grijpt hij een pagaai en nu kan Panokko de zijne wel een poosje neerleggen, want de korjaal schiet als een vis door de stroom, zodat Paura al zijn krachten moet inspannen om bij te blijven.

Ze varen de bocht om en naderen de stroomversnelling, waar het water bruisend en schuimend tussen de rotsen doorschiet, die over de hele breedte van de rivier boven de oppervlakte uitsteken. Op die stenen groeien hoge stengels met paarse bloemen, wiegelend in de stroom, en de bijen zoemen er al omheen.

Maar wat plonst daar zo geweldig, dicht bij de oever? Het is een kaaiman, die een grote vis heeft gegrepen en er nu mee naar een zanderig strandje zwemt achter een hoge rots. Panokko heeft zijn boog al gegrepen en de drietandpijl erop gelegd, maar de afstand is te ver. Hij geeft zijn vrienden een teken en wijst de plaats aan, waar hij landen wil. Met een vlugge sprong is hij uit de korjaal en van de ene rots op de andere springend nadert hij zijn doel. Daar ziet hij in het heldere water zijn prooi. Het beest heeft een anjoemara tussen de kaken en is bezig die in te slikken. De schaduw van Panokko glijdt over het water, hij kan niet dichterbij komen. Maar het hoeft ook niet. Hij spant de boog en schiet. Vlak achter de kop treft de pijl het lichaam van het beest en gaat er dwars doorheen. Het slaat met zijn staart, dat de druppels rondspatten, maar het helpt hem niet meer, hij is aan de grond vastgenageld.

Wempi is er al, om Panokko een houwer aan te geven en met een paar slagen maakt die een einde aan het leven van het monster. Hij trekt de pijl uit de wond, spoelt het bloed van de kaaiman in het water af en werpt hem in het bootje van Paura. Fijn, dat die meegegaan is! Nu komt Paura straks met

een dubbele jachtbuit weer thuis. De anjoemara is nog geschikt voor de soep. De staart van de kaaïman kan gebraden worden en het vlees van het lichaam zal goed smaken, als het gerookt en geroosterd is boven de barbakot, een houten stellage waaronder Pipi het vuur zal stoken.

Paura vaart blij terug met zijn vrachtje. De anderen slepen hun korjaal tussen de rotsen door tegen de waterval op en pagaaïen dan verder over de stille rivier. De zon blinkt zo fel op het water, dat ze hun ogen tot spleetjes knijpen. De ochtendwind is opgestoken en blaast ze koel in de nek, maar het begint toch al warm te worden. Ze varen dicht langs de rechteroever, waar nog een smalle streep schaduw ligt en eten onder het roeien bananen en cassavekoeken, die ze nat maken in het water.

„Gaat mijn vriend uit om op het hert te jagen?” vraagt Wempi.

„A-a, zo is het,” antwoordt Panokko.

„Voor zijn moeder?”

„A-a, zij heeft het nodig. Het is de wens van haar man. De herten zijn bij de Moeti-kreek.”

„Dan gaan wij daar ook naar toe,” zegt Wempi. „Nietwaar, Arawatta? Daar zullen ook wel apen zijn.”

„Het is goed,” zegt Arawatta en hij lacht. Hij laat de leiding altijd aan zijn vrienden over. Zoals zij willen, is het hem best. Twee uur lang pagaaïen ze tegen de stroom op en het zweet begint in straaltjes langs Arawatta's rug en borst te lopen, maar hij spant er zich niet minder om in. Wempi schiet een leguaan, een soort groene hagedis van meer dan een meter lengte, die zich op een tak boven het water lag te zonnen. Misschien zullen ze het witte vlees, dat zacht en smakelijk is als het borstvlies van een kip, straks roosteren boven een

vuurtje, wanneer ze honger krijgen. En een eindje verder stoppen ze even bij een wilde cacaoboom, die vol met rijpe vruchten hangt. De meeste zijn door de apen aangevreten, maar ze vinden toch nog een paar hele en kluiven met smaak van het sappige vruchtvlees. De bittere pitten gooien ze weg. Het is gloeiend heet op de rivier, als ze bij de monding van de Moeti-kreek komen. In volle vaart schieten ze erin en ze krijgen prettige rillingen van de koelte die hier hangt. Want boven hun hoofden raken de bomen elkaar en het loof is zo dicht, dat er geen zonnestraaltje door kan dringen. Ze varen in een groene schemering en van de nog natte bladeren boven hun hoofd vallen soms koude druppels op hun naakte huid. Ze praten nu niet meer, want ze naderen hun jachtgebied. Onhoorbaar bewegen ze hun pagaaien en handig stuurt Wempi, het blad van de zijne als roer gebruikend, de korjaal door de vele bochten van de kreek. Tot ze plotseling, als ze juist een bocht omgedreven zijn, de handen laten rusten, omdat ze niet verder kunnen. Een zware boom die vlak aan de oever stond, is door het stromende water ondermijnd en dwars over de kreek gevallen. De stam is te dik om de boot crover te tillen en de onderkant raakt bijna het water, ze kunnen er ook niet onderdoor. Daarom stuurt Wempi naar de kant, Panokko springt aan wal en bindt de boot vast met de liaan, die aan de boeg is bevestigd. Awawa volgt hem en zit rustig te wachten. De savanne is niet ver meer, ze zullen die van hier uit door het bos kunnen bereiken.

Arawatta duikt even onder in het koele water van de kreek en de anderen volgen zijn voorbeeld, ook de hond. Stil, niet plonzen! . . . Langs de gevallen woudreus klimmen ze met hun bogen en pijlen aan land en staan op de kleine, open plek achter de losgescheurde wortels bij elkaar. Wempi legt zijn

handen om zijn mond en bootst het geschreeuw van de kwatta-aap na, tweemaal, driemaal . . . Hij lijkt zelf wel een aap, zoals hij daar staat met zijn hoofd tussen de schouders en zijn buik vooruit gestoken . . .

Ze luisteren scherp. Uit de verte komt antwoord, op twee plaatsen zelfs. Arawatta heeft geen geduld meer. Hij grijnst de anderen toe en verdwijnt tussen de struiken. Wempi en Panokko staan nog even fluisterend te overleggen. Goed, als de zon op het hoogst staat, zullen ze elkaar hier bij de korjaal weer ontmoeten.

Dan vertrekken ook zij, in verschillende richting, Panokko met de hond op de hielen.

4. DE BRULLENDE VOGEL

Door dit deel van het woud zijn geen paden gebaad, want tot in verre omtrek wonen geen mensen. Door een netwerk van takken en lianen moet Panokko zich een weg zoeken en zijn lange boog en pijlen meedragen. Maar veel ruimte heeft hij niet nodig. Hier een struik opzij buigend, daar zich bukkend voor een doornige tak, vindt hij telkens weer een opening in de groene muur die hem omringt en sluipt snel en onhoorbaar verder met Awawa achter zich aan. Hij volgt een poosje de oever van de kreek, die steeds smaller wordt, en als hij die verlaten heeft, breekt hij hier en daar een takje door. Wanneer hij straks terugkomt, zal het verdord neerhangen en hem helpen om de korjaal terug te vinden.

Plotseling staat hij op een smal wildpad, dat zich in bochten door het oerwoud slingert. De tapir heeft het gebaad door hier iedere dag langs te lopen, als hij naar de kreek ging om te drinken. Het dier maakt er nog gebruik van, want het spoor van zijn zware poten staat diep ingedrukt in de zachte bodem van rottende bladeren.

Dit pad volgt Panokko zonder enig geritsel. Zijn voeten hebben geleerd om als vanzelf de dorre takjes te vermijden, die hier en daar op de grond liggen. Zijn oren vangen ieder geluid op: het ruisen van de wind in de boomtoppen, hoog boven zijn hoofd, het geroep en getjilp van de vogels. Aan

die vogelstemmen hoort hij, dat alles in de omgeving rustig is; als ergens een roofdier op weg was, zouden zij het hem vertellen.

Panokko is een volleerd woudloper. Zonder zijn hoofd te wenden, alleen door zijn ogen te draaien, ziet hij alles aan weerszijden van het pad: het wespennest onder aan een groot blad, dat hij vooral niet in beweging mag brengen, als hij niet gestoken wil worden — de lange, groen-zwarte wurgslang, die zich om een zware tak heeft gekronkeld, wachtend op zijn buit. Hij zou die een pijl door de kop kunnen jagen, maar waarom zal hij het doen? Hij is naar beter vlees op zoek en het is niet goed, om een dier onnodig te doden. Als ieder levend wezen heeft ook die slang zijn beschermer in de hemel.

Onder het lopen besnuffelt Panokko de lucht. Zijn neusvleugels gaan heen en weer. Hangt er niet een vleugje van wildgeur in het bos? . . . Het kan nog van de tapir zijn, die hier vroeg in de morgen langs gekomen is. Maar op het pad staan nu ook de indrukken van hertepoten! . . . Vader heeft gelijk gehad: de krekens op de savanne zijn uitgedroogd, de herten komen naar het bos om te drinken.

Nog waakzamer nu sluipt Panokko verder. Bij een bocht verlaat hij het wildpad, wringt zich door de openingen in het groen en na enkele minuten houdt plotseling het bos op en staat hij aan de rand van de savanne. Zijn ogen raken bijna verblind door het felle licht op de kale vlakte, daarom blijft hij een poosje aan de rand staan, in de schaduw van wat struiken, en zoekt dan met de hand boven de ogen de omtrek af. Nergens is enig teken van leven te bespeuren. In de verte zindert de lucht van de hitte. Het spichtige gras begint op de meeste plaatsen te verdorren. Hier en daar staan wat magere

struiken, overal liggen kleine en grote rotsblokken verspreid en boven een groep Morisie-palmen, die in een laagte groeien, cirkelen met uitgestrekte vlerken een paar aasgieren rond, als zwarte kruisen tegen het blauw van de hemel. Als er herten in de buurt zijn, moeten ze zich daar ophouden. Ook zij zullen in deze hitte de schaduw zoeken... En ze zijn er zeker, want Awawa is onrustig en snuift met de kop omhoog de lucht in.

Panokko maakt zijn vinger nat en steekt die omhoog om precies te voelen, van welke kant de wind komt. Dan berekent hij de plaats, waar hij de herten zal moeten opwachten. Ze vluchten liefst vóór de wind en het bos zullen ze niet in willen, want op de vlakke zijn ze iedere achtervolger te vlug af met hun lange benen.

Hij sluipt de savanne op, van de ene steen naar de andere, zoveel mogelijk door de laagste gedeelten. Groene en blauwe hagedisjes schieten voor zijn voeten weg. Soms richt hij zich even op achter een struik of een rots en tuurt in de richting van de palmen. En plotseling verstijft hij, want hij ziet de herten. Twee geiten, een oude en een halfvolwassen jong, grazen dicht bij elkaar; een grote bok staat er met opgerichte kop bij. Heeft die hem opgemerkt? Nee, hij graast weer door!

Plat op zijn buik kruipt hij nu verder en de hond volgt zonder enig bevel zijn voorbeeld. En dan is daar plotseling vóór hem de bijna uitgedroogde bedding van een kreekje, dat in de goede richting gaat. Hier kan hij gebukt verder lopen en na een paar honderd meter ziet hij voor zijn voeten het spoor dat de herten achtergelaten hebben, toen ze op weg waren naar de kleine vallei bij de palmen. Langs deze weg zullen ze ook graag terugkomen, als ze opgejaagd worden.

Hij gluurt over de wal en ziet een roodbruine rots, een grote zwerfsteen van een meter hoogte op enige tientallen meters afstand. Die weet hij kruipend te bereiken. Dan plukt hij een handvol gras, legt dat op zijn hoofd, richt zich voorzichtig op en loert met de ogen juist boven de steen in de richting van zijn prooi. Gelukkig, de herten lopen nog rustig te weiden.

Maar van hieruit zal hij geen stap dichterbij kunnen doen. De beurt is nu aan Awawa. De hond krijgt hier de volle lucht van de herten en is al vol van jachtdrift. Het water loopt uit zijn bek, zijn nekharen staan overeind en hij duwt telkens ongeduldig zijn kop tegen het been van zijn meester, begerig naar een bevel. Panokko neemt hem in de arm, laat hem over de steen de herten zien en maakt met zijn hand een omtrekkend gebaar. Dat is genoeg. Awawa sluipt terug naar de kreek, springt erin en is verdwenen. Met een grote boog onder de wind zal hij achter de herten proberen te komen. Panokko neemt zijn boog en legt er een pijl op. Hij kiest die met de vlijmscherp geslepen ijzeren punt en de kleine weerhaak, die zijn vader voor een hoge prijs van de bosnegerkoopman heeft gekocht. Keurend spant hij een paar maal de pees, dan leunt hij tegen de steen, die heet is aan zijn lichaam, en staat onbeweeglijk naar de herten te turen. Hij neemt het tajerblad, dat nu geheel verflenst is, uit zijn gordel en houdt het in zijn mond. Het zal de herten in zijn richting lokken.

Panokko is vol spanning, maar toch kalm. Wat zou het hem helpen, of hij zich zenuwachtig maakte? ... Dat doen alleen honden en kleine kinderen, die nog geen verstand genoeg hebben om zich te beheersen. Hij heeft de grote Geest gevraagd om hem te helpen en alle voorzorgsmaat-

regelen genomen, die de voorvaderen hebben voorgeschreven. Nu heeft hij af te wachten. Schiet hij mis, hij zal er zich niet om beklagen en niemand zal er hem lelijk om aankijken. De grote Geest heeft niet gewild, dat het hert zou sterven... Plotseling heffen alle drie herten de kop. Daar duikt vlak achter hen Awawa op en rent blaffend op de dieren aan. De bok stoot een schorre kreet uit en neemt de vlucht in de richting van Panokko, gevolgd door de oude geit. Maar het jong is zo in verwarring, dat het er in zijwaartse richting vandoor gaat, met korte, stijve sprongen. Op zijn angstig geblaas slaat ook het moederhert in die richting af. Pas op, Awawa, nu zal het erom gaan, de bok van zijn vrouw en kind gescheiden te houden!

Maar de oude hond heeft dat gevaar al gezien en zijn prooi de weg in die richting afgesneden. Met prachtige, grote zweefsprongen komt het hert nader. De boog ligt vast in Panokko's handen. Nog even wachten, nóg even... Nú! Plotseling springt Panokko op en stoot een luide kreet uit. Het hert schrikt, houdt zijn vaart in en staat een seconde stil. En in dat ogenblik snort de pijl van de boog en doorboort hem het hart. Het dier valt op de knieën, springt weer op, weet het nog enkele meters verder te brengen en ligt dan te sterven. Nóg bewegen zich zijn poten als om te vluchten. Maar dan worden ze stil. Een laatste stuiptrekking en de bok is dood.

Panokko trekt de pijl uit de wond en wist de punt schoon op de bruine vacht. Het is een prachtige buit, het eerste grote hert, dat hij geschoten heeft, en met een mooi, gaaf gewei! Hij is trots, maar vooral dankbaar. De Vader der Indianen heeft zijn stem gehoord, toen hij om vlees voor zijn moeder vroeg.

Awawa ligt bij het hert en likt het warme bloed. Het is hem gegund, hij heeft zich weer prachtig gehouden! Wat wist hij de herten dicht te benaderen en wat kende hij nog precies de plaats, waar zijn meester zich bevond! Panokko laat hem alleen, gaat naar de bosrand en snijdt daar een paar dunne lianen af. Daarmee bindt hij de linker voor- en achterpoot van de bok vlak boven de hoeven stevig aan elkaar. Met de rechterpoten doet hij hetzelfde. Dan hurkt hij bij het hert neer, steekt zijn armen door de lussen die de poten nu vormen en laadt de buit op zijn rug. Het lukt, al is het een bijna te zware vracht. De kop van het hert rust op zijn hoofd. Hij gaat bijna geheel schuil onder het dier.

Panokko bukt zich en raapt zijn boog en zijn pijlen op. Nu is hij klaar voor de terugtocht.

Hij doet een paar stappen en staat dan stil. Wat is dat voor een geluid in de verte, boven het bos? Kunnen dat apen zijn? . . . Het is onmogelijk . . . Een onweer? . . . Maar de lucht is helder! . . . En het komt steeds nader, recht op hem af! Een zwaar, donderend geluid begint heel de lucht te vervullen. En dan verschijnt laag boven de bosrand een ontzaglijk grote, blinkende vogel met stijf uitstaande vleugels, als een reusachtige gier!

„O Kapoe-ta-no, mijn Vader, mijn Vader! . . .”

Panokko heeft zijn buit al afgeworpen en ligt achter de rode rots plat op de grond. En hij, die zich altijd zo goed weet te beheersen, kermt het nu uit en siddert van angst. Awawa drukt zich jankend tegen hem aan. De grond trilt onder hen als de vogel vlak over hen heen ronkt en even lijkt Panokko's hart stil te staan. Maar dan wordt het rustiger en hij durft op te zien. De reuzenvogel vliegt laag over de palmen waar de herten geweid hebben. Maar nu maakt hij een bocht en

komt brullend terug. Heeft het monster hem ontdekt? Zal het zich op hem storten? . . .

Nee, het gaat voorbij. Het komt nog lager, het is vlak bij de grond . . . Het schijnt, alsof het daar neer wil strijken. Het vliegt recht op een groot rotsblok aan en springt er nog

net overheen. Nu stijgt het weer en maakt opnieuw een bocht . . .

Het moederhert met haar jong rent in dolle angst voorbij naar het bos, maar Panokko schenkt er geen aandacht aan. Weer cirkelt de vogel rond, weer lijkt het, alsof hij neer wil komen op de savanne en zich op het laatste ogenblik bedenkt . . . Dan vliegt hij weg in zuidwestelijke richting, waar heel ver de grote savanne ligt. En hij wankelt van de ene vleugel op de andere, alsof hij doodmoe is van een grote

reis... Soms zwijgt ook even zijn stem. Dan is het alsof hij niest, daarna breekt het gebrul opnieuw los.

Het geluid sterft weg en de vogel verdwijnt als een stip aan de horizon. Panokko zucht diep. Hij is er levend afgekomen. Nog lang staat hij tegen de steen geleund in de verte te starren. Hij weet niet, wat hij ervan denken moet. Hij heeft een wezen uit een vreemde wereld gezien. Misschien was het Kapoe-ta-no zelf wel, die hem verschenen is...

Hij laadt opnieuw het hert op zijn rug en baant zich een weg door het bos, tot hij op het wildpad gekomen is. Nòg knikken zijn knieën en zijn gedachten houden zich aldoor bezig met het vreemde avontuur, waarvoor hij geen oplossing weet.

Waar een neergeknakt takje met verflenste bladeren het punt aangeeft waar hij het pad verlaten moet, staat hij stil en legt de buit neer om uit te rusten. In de verte hoort hij de stem van Arawatta. Dan voelt hij een duw van de hond tegen zijn been. Awawa staat te snuffelen en strak omhoog te kijken. En nu hoort ook Panokko in de boomkruinen het geritsel van apen, die misschien door zijn vrienden verdreven zijn.

Snel pakt hij de gifpijl en neemt uit de koker de punt, die met het dodelijke oerali-vergif bestreken is. Die duwt hij op de schacht, voorzichtig, om zich zelf niet ermee te wonden. Daarna legt hij de pijl op de boog en wacht, doodstil, of hij zicht op de apen zal krijgen. Er zijn er drie en ze slingeren zich, zacht met elkaar pratend, voort door de takken naar de hoge kruin van een rubberboom, die vol met vruchten hangt. Eén loert even met zijn kale, roodachtige snoet door de bladeren. Die heeft de jager ontdekt. Maar zijn waarschuwend geroep breekt plotseling af, als de pijl hem in de keel treft.

Hij barst uit in een woedend geschreeuw, rukt de pijl los en werpt die naar beneden. Het is alleen de schacht, de losse punt blijft zitten en het gif doet snel zijn werk. De aap klimt omhoog in de boom, maar zijn bewegingen worden steeds langzamer en moeilijker. Hij zit nog een poos op een zware tak te kreunen, geleund tegen de stam. Dan begint hij te wankelen. Hij valt om, maar heeft zijn lange staart nog om de tak geklemd. Zonder het gif zou hij blijven hangen en langzaam verstijven. Dan was de buit misschien voor Panokko verloren, want de zware boom is moeilijk te beklimmen. Maar nu verliest het dier de macht over al zijn ledematen en valt. Van de ene tak op de andere stort het neer, tot het met een zware plof op de grond ligt.

Panokko snijdt met zijn mes de wond open, haalt de gifpunt eruit en bergt die weer op in de koker. Opnieuw behandeld zal die weer dienst kunnen doen. Met de aap in zijn armen en het hert op zijn rug baant hij zich moeizaam een weg en komt eindelijk hijgend bij de omgevallen boom, waar de korjaal nog rustig aan de oever ligt.

De vrienden zijn er al. Ze hebben in het bos een plekje opengekapt en een vuurtje gemaakt. Wempi heeft de leguaan geslacht en is bezig om die te braden aan een houten spit. Arawatta zit makarra te eten: bruine, melige bosvruchten met een lekkere, nootachtige smaak.

„Ben je daar, vriend?” roept hij vrolijk met een volle mond.

„Ik ben er, vriend,” antwoordt Panokko.

„Kom en zie, wat wij voor je meegebracht hebben!” zegt Wempi.

Maar Panokko brengt eerst zijn jachtbuit in de boot. Daar ligt ook de buit van de anderen. Twee zwarte apen, een paar vogels en een bruin-rood konijn, het is niet slecht. En wat

beweegt daar op een van die zwarte lijven? . . . Het is een jong aapje, dat zich aan de borst van zijn dode moeder vastklemt. Het kwam met haar naar beneden vallen, nadat Arawatta de moeder-aap geschoten had en gelukkig raakte het oude dier het eerst de grond. Het jong heeft niets geleden. Arawatta wil het meenemen naar huis om het daar te verzorgen. Het is groot genoeg om het zonder de moeder te kunnen stellen.

Arawatta is dol op jonge dieren. Hij heeft al een groene papegaai, een grote, rode papegaai en een kleine, bruine eekhoorn-aap, die hem overal volgen als hij door het dorp gaat. Zo'n mooi, zwart aapje kan er nog wel bij.

Panokko wast zijn handen en zet zich bij zijn vrienden. Ze reiken hem vlees aan en vruchten en de hond krijgt ook zijn deel. Arawatta schuift een kalebas met een laagje honing naar Panokko toe. Hij heeft dichtbij in een holle boom een nest ontdekt van de kleine, zwarte bijen, die niet steken, en dat met zijn houwer opengekapte.

Hij kijkt zijn vriend vol verwachting aan en Panokko slaat zijn handen in de lucht en doet, alsof hij heel verwonderd is over zo iets heerlijk. Dat moet je altijd doen bij Arawatta, anders is het niet goed. In dat opzicht blijft hij een kind. Panokko wrijft hem ook even met de vuist over zijn sterke ruggegraat en Arawatta wiegt heen en weer en knort van welbehagen.

Het zijn goede kameraden. Panokko is blij, dat hij weer veilig bij hen is, maar zijn vreemde belevenis met de reuzenvogel ligt hem nog zwaar op het hart. Hij vertelt ervan en hij zegt ook, hoe bang hij was. De anderen begrijpen dat wel, al hebben ze zelf geen angst gevoeld. Want Wempi heeft de vogel niet eens gezien, alleen zijn gebrom boven de

bomen gehoord. En Arawatta is nog nooit van zijn leven bang geweest, die heeft er zelfs op geschoten. Hij zag hem even door een open plek tussen de boomkruinen en hij had net de pijl met de zware bamboe-lanspunt op de boog gelegd, omdat er een varken in de buurt was. Die schoot hij bliksemsnel af en de pijl kwam niet terug. Hij heeft hem althans na veel zoeken niet gevonden. Arawatta zal wel als altijd raak geschoten hebben. Net wat voor hem, om op zo'n monsterachtige vogel doodleuk een pijl af te schieten! . . .

„Stel je voor dat hij gevallen was, Arawatta! Hoe had je hem naar huis willen dragen?”

Ze moeten erom lachen en Arawatta doet mee. Zijn zware stem schalt door het bos. Hij springt op en doet met rollende ogen het gebrul van de vogel na. De hond begint er bang van te janken.

Maar nu is het tijd om te gaan. Ze nemen een bad in de kreek en stoeien een poosje in de koele, donkere stroom. Als altijd is het dan twee tegen één en gaat het erom, de ander onder te duwen. Maar als ze in de korjaal stappen, is het haar van Arawatta droog en dat van Wempi en Panokko druipt van het water.

5. HET ONWEER

De terugtocht is niet moeilijk, want ze gaan nu met de stroom mee. Maar op de open rivier brandt de zon boven hun hoofd met een kracht, dat ze het gevoel hebben in een vurige oven te zitten. Nergens is enige schaduw te vinden. Ze heffen nu en dan de pagaaïen op en laten een klets water op hun hoofden en lichamen neerkomen. Dan zit Awawa erom te smeken om ook natgegooid te worden.

Alle vogels zwijgen nu. De wind is gaan liggen en de bomen staan in roerloze stilte de hitte te verduren. Alleen de vlinders zijn even dartel als altijd. Hele troepen gele en blauwe kappelletjes fladderen van de ene oever naar de andere en wanneer er één het water raakt en vergeefs zijn krachten inspant om zich weer te verheffen, is er al spoedig de bek van een vis, die hem naar beneden trekt. Een plons en weg is de vlinder.

De lichamen van de jongens glimmen van het zweet, als ze bij de stroomversnelling komen. Snel schieten ze erdoor en naderen het dorp. Wempi neemt zijn benen dwarsfluit en blaast een paar tonen om hun komst aan te kondigen. Even later zien ze Paura al aan de oever verschijnen.

Ze laten de korjaal op het zand lopen en stappen uit. De aanlegplaats is gloeiend heet aan hun voeten; je kunt er niet stilstaan, je zou je voetzolen verbranden. Haastig slepen ze hun buit tegen de oever op. Olisiana is er om te helpen.

Ook Pakana, het zusje van Wempi, net zo'n dikkerdje als hij, komt aanhollen.

Paura schiet op het kleine aapje af. Hij pakt het achter de voorpoten vast en heft het met beide handen omhoog. Het blaast tegen hem met alle tandjes bloot. Paura lacht en doet het hem na.

„Voor mij, Panokko? Voor je kleine broer?”

„Hij is van Arawatta,” zegt Panokko.

Arawatta staat met de dode moeder-aap in de armen. Hij kijkt Paura aan. Mooie, donkere ogen heeft Arawatta, groot en goed. Nu hij naar Paura kijkt en zijn verlangen ziet, worden ze nog zachter. Arawatta houdt van alles wat klein is en hij heeft zelf geen broertje of zusje.

„Arawatta? . . .” smeekt Paura.

„A-a!” zegt Arawatta. En hij lacht hard, als Paura met het aapje in zijn armen rondanst van plezier.

Ze lopen vlug naar de hutten om in de schaduw te zijn. In heel het dorp blaffen de honden, die de geur van het wild ruiken. Het valt Panokko op, dat hij alleen de stem van Jepe hoort. Waar is Mati? . . .

In de koelte onder het ruime dak liggen zijn ouders en Pipi in hun hangmatten voor de middagrust. Panokko brengt het hert bij zijn moeder. Hij werpt het niet neer, hij legt het heel voorzichtig op de grond om Toeloe niet te doen schrikken. Olisiana legt er de aap bij. Het is een prachtige buit en allen kijken er tevreden naar, maar er is niemand die de jonge jager prijst. Dat zou dom zijn, dat doen alleen de luidruchtige bosnegers. Die schelden ook iemand uit, als hij misgeschoten heeft. Zij zijn niet wijzer. Waarom zou Panokko geprezen moeten worden? De goede Geest heeft hem het wild doen ontmoeten en heeft goed gevonden, dat hij het

schoot. Als er iemand lof verdiend heeft, is het de Vader daarboven . . .

Panokko schenkt water uit de koelkruik en drinkt tot hij niet meer kan. Hij licht met enkele woorden zijn vader in over de jacht en die vertelt hem kort van Mati. Ja, Panokko heeft het al gezien. Het lichaam van de hond ligt stijf uitgestrekt op de verhoging achter in de hut, met een gonzende zwerm vliegen er omheen. Hij zal het tegen de avond begraven.

Mati heeft jongen gekregen, maar het heeft haar zelf het leven gekost. Drie jongen waren er en twee zijn kort na de geboorte de moeder gevolgd, die ze tot zich riep uit het dodenrijk. Over het derde, een mooi, zwartbont teefje, heeft moeder Melioe zich ontfermd en ze heeft het Mati genoemd naar de oude.

Het leven van een hond is in deze wereld bijna even kostbaar als dat van een mens. Moeder Melioe zal haar uiterste best doen om het diertje groot te brengen. Daarom heeft zij het bij zich in de hangmat genomen. Aan de ene kant ligt Toeloe te drinken, aan de andere kant het moederloze hondje. Maar nu brengt zij de beide zuigelingen een poosje bij vader Jaloekama en vertrouwt ze aan zijn zorgen toe, want er is werk. Zij moet met Olisiana en Pipi het wild slachten. Er is vlees voor vele dagen. Een deel zullen ze braden, een ander deel roken en wat er overblijft komt in de peperpot. De hoge pot van gebakken klei heeft al een tijd bijna leeg gestaan. Alleen onderin zat nog een rest apevlees, vermengd met geraspte aardknollen en sterk gekruid met peper, voor de kwade dag. Het verse vlees kan er bovenop, telkens een laagje, met peper afgewisseld. Hoe sterker gekruid en hoe langer bewaard, hoe lekkerder het wordt.

Panokko heeft zich uitgestrekt in zijn hangmat. Hij is onrustig en bedroefd. Het is een vreemde dag! . . . Eerst de brullende vogel, nu Mati! . . . Het was zo'n lieve, gehoorzame hond! Hij zou willen huilen om de goede huisgenote, maar als een echte Indiaan doet hij dat niet en staart schijnbaar onbewogen naar het dak, tot zijn ogen zwaar worden van vermoeidheid.

Als hij wakker wordt, zijn de vrouwen klaar met het werk. Moeder Melioe ligt weer in haar hangmat en Paura zit erbij en speelt met zijn aapje. Het is hem gelukt om het een overrijpe banaan op te voeren en nu de maag van het diertje gevuld is, begint het al speels te worden.

Paura heeft al een hok klaar, waar het aapje voorlopig in kan wonen: een heel grote, uitgeholde kalebas, met een gat erin waar het door kan kruipen. Als hij het erin gestopt heeft zit het dadelijk met zijn kop voor die opening en trekt grappige gezichten. Paura probeert hem dezelfde gezichten na te trekken en schatert het uit, als een klein, zwart handje ineens zijn neus grijpt.

De zon begint nu aan kracht te verliezen. Het is de tijd voor het dagelijkse bad. Wempi en Arawatta komen Panokko halen. Arawatta kauwt op een stuk suikerriet en hij snijdt er voor zijn vrienden royaal een stuk af. Er loopt een pad langs de oever van de rivier naar de stroomversnelling; daarlangs is de hele jeugd van het dorp op weg en ook enkele ouderen sluiten zich aan.

In de stroomversnelling is het water het koelst en het is nergens veiliger voor de kleintjes. Die kunnen er spelen op de zandige strandjes en pootje baden en zich languit in het ondiepe water rollen. De grote jongens lopen over de stenen, werpen zich in de bruisende stroom en laten zich door de

kracht van het water naar beneden dragen, tot ze onderduiken in een diepe kolk en met snelle slagen weer naar de kant zwemmen. En Olisiana heeft zich bij een van de rotsen uitgestrekt onder een kleine waterval en laat met gesloten ogen de frisse druppels op haar lichaam neerregenen. Dan zwemt ze een poosje met Pakana en de andere meisjes om het hardst en daarna klimt ze op een rots om haar haren te kammen en te drogen in de zon. Ook moet haar hele lichaam weer opnieuw met de rode koesoewé worden ingesmeerd. Panokko en Paura vertrekken het eerst. Paura heeft de belofte van zijn broer niet vergeten. De hengels liggen al in de boot en een kalebasje vol zwarte bessen aan rode stengeltjes staat onder de zitbank. Die bessen heeft hij in het bos geplukt. Ze heten gogo-mango en de vissen zijn er dol op. Ze laten de korjaal dicht langs de oever met de stroom meedrijven, in de schaduw van de reuzenbomen met hun gordijnen van lianen en klimplanten. Hier en daar hangen trossen orchideeën en andere bloemen van de takken. Groene en blauwe kolibrietjes snorren er omheen. In het dichte lover beginnen de zangvogels weer te fluiten. Het is bladstil en aan de horizon rommelt het zacht. Er is onweer op komst. Dat betekent, dat het het prachtigste visweer is, dat je maar wensen kunt.

Langs de oever groeien waterplanten, allerlei soorten. Soms springt die begroeiing meters ver de rivier in en daarachter is dan een stille, open plek, waar de stroom niet komen kan. Daar werpen ze in, terwijl ze er zacht voorbij drijven. Ze werpen tweemaal achter elkaar op dezelfde plek en laten het besje aan de haak maar een paar seconden liggen. Bij de eerste maal schieten de vissen er op aan, als ze in de buurt

zijn. Als het aas vlak voor hun neus wordt weggetrokken, happen ze de tweede maal zoveel te gretiger toe.

Paura sleept de eerste spartelende vis naar de boot: een passina, zilverwit aan de flanken, met een mooie, groene rug. De tweede vangt hij ook: een kalidita, met rode ogen en een glanzende, zwarte band om het lijf. En dan begint ook Pa-

nokko te vangen. Een hele hoop spartelende vissen van allerlei soort komt in de boot te liggen.

Maar opeens pakt Panokko zijn boog en gaat voor op de boot staan. Paura legt zijn hengel neer en neemt de pagaai in handen. Hij stuurt de korjaal in de richting, die zijn broer aanwijst. Hier zijn grotere vissen, die met de hengel niet gevangen kunnen worden: koemaroe of anjoemara!

Ze varen nu nog juist in de schaduw. De pijl ligt al op de

boog: een pijl met een losse, ijzeren punt en een venijnige weerhaak. Aan die punt is een dun touw bevestigd, dat vele malen om de schacht van de pijl is gewonden.

Panokko staat roerloos als een beeld op de boeg van de korjaal en tuurt in het door de zon beschenen water. Daar ziet hij in de diepte het donkere lijf van een grote vis, die langzaam met de stroom meedrijft. De pijl tjoempt in het water en het schot is raak. De vis schiet weg, met de losse pijlpunt in zijn lijf en het touw rolt van de schacht. Die schacht komt al gauw weer naar boven drijven, want hij is van licht riet gemaakt. Met korte rukken beweegt hij zich naar het midden van de rivier. Paura pagaait er achteraan en Panokko vist hem op. De vis probeert zich woedend los te rukken, maar ze laten hem spartelen tot hij moe is geworden en halen hem dan gemakkelijk binnen boord. De houwer maakt een eind aan zijn leven. Het is een koem^a.roe, een korte, dikke vis met een brede, vette rug. Die zal heerlijk zijn in de soep!

Ze zijn zo verdiept geweest in hun werk, dat het onweer ze toch verrast. Een inktzwarte wolkenmassa is snel op komen zetten en staat tot bijna boven hun hoofd. Aan de andere kant schijnt de zon nog juist over de boomtoppen en werpt een vreemd, dreigend licht op de rivier. Niet lang meer, dan hebben de wolken haar bereikt en verslonden.

Het wordt donker. Ineens flitst de bliksem en even later weergalmt de donder tussen de donkere wanden van het oerwoud. De beide jongens roeien wat ze kunnen en als ze hijgend de boot op het zand laten lopen, horen ze de regen aankomen. Het klinkt alsof een hele kudde dieren in aantocht is. Nu is het maar een kleine afstand meer naar de hut, maar toch drijven hun haren van het water, als ze daar

binnenvluchten. De vis hebben ze voorlopig in de boot gelaten.

Het onweer breekt in alle hevigheid los en heel het gezin zit het zwijgend en eerbiedig aan te zien. De regen valt als een bergstroom. Moeder zit met kleine Toeloe bij het vuur en het kind huilt, maar je ziet alleen zijn mondje bewegen, zijn stem is niet te horen. Telkens flitst de bliksem en dan zien ze even de twee gebroeders aan de overkant van de rivier met hun druipende kronen in een groenachtig licht. Vlak daarop is het weer aardedonker en breekt de donder los, aan alle kanten weerkaatst door de bomen. Het is de machtige stem van Kapoe-ta-no, de Vader der Indianen. Hij is vertoornd op de mensen en ergens in het woud zal hij nu misschien een zondaar doden. Maar in het gezin van Jaloe-kama is niemand zich van kwaad bewust. Ze zijn goed geweest voor elkaar en voor de dieren, ze hebben geen beest onnodig gedood, ze hebben niet gelogen of gestolen — ze weten nauwelijks wat dat is.

Maar misschien heeft iemand onbewust enig kwaad gedaan of heeft de kleine Paura, die nog veel leren moet, een hagedis of een kikker geplaagd en ook over de kleinste dieren gaat de zorg van de goede Geest . . . Vader Jaloe-kama staat op en strompelt met zijn boog in de hand naar buiten. Hij zet die boog in de modderige grond en buigt er zich voor neer. Hij zegt: „Heer van de hemel, zie hier ben ik, de hoofdman van dit dorp, met mijn voornaamste bezit — het wapen waar ik van leven moet. Wees niet langer boos op mijn volk. Er zijn kinderen, die nog niet weten wat zij doen. Maar wij zullen ze leren om u te vrezen . . . En als gij toch een offer zoekt, neem mij, Vader . . . Ik ben bereid . . .”

En zie, dat helpt! Even snel als het onweer is opgekomen,

trekt het nu af, in de richting van de Amazone, ver weg achter de bergen, waar de wilde stammen wonen, die veel oorlog maken. Daarheen zal Kapoe-ta-no op weg zijn geweest, om ze te straffen voor hun vele misdaden. Hier breekt de zon nog even door en schittert in de miljoenen druppels die aan de bladeren hangen.

Het is weldadig koel geworden. De jongens halen de vissen uit de korjaal, die halfvol water staat. De vrouwen maken buiten het vuur weer aan en gaan voor het eten zorgen.

6. OM HET KAMPVUUR

Pas die avond na het eten, als ze samen om het vuur zitten, vertelt Panokko van de onbekende vogel die hij heeft gezien. Hij spreekt heel rustig en vertrekt geen spier, zoals het past voor een jonge jager, maar de anderen horen wel aan de toon van zijn stem, welk een indruk de vreemde verschijning op hem heeft gemaakt en ze luisteren vol spanning.

De oude grootmoeder, Pipi, raakt door het verhaal helemaal in opwinding. Haar ogen beginnen te schitteren in haar mager gezicht. Zij staat op en strekt de tanige armen bezwerend naar haar zoon en kleinzoon uit.

„Het teken!” roept ze met haar krakende stem. „Het derde teken op deze dag! Eerst Mati, toen het onweer, nu dit! Het is allemaal, omdat wij hier blijven wonen! Luister naar een oude, wijze vrouw, Jaloekama, en roep de mannen van het dorp bijeen, opdat zij besluiten, naar ons land terug te keren. Hij was het zelf, ons aller Vader, die aan Panokko verschenen is! Je hoort het toch, dat Hij hem de richting heeft gewezen, die wij moeten gaan? Rechts van de zon over de grote savanne, dat is immers ook de weg die wij gekomen zijn! . . .”

Maar de anderen horen haar zwijgend aan en roeren zich niet. Zij heeft hier al zo vaak op aangedrongen en hoe ouder zij wordt, hoe meer zij het doet. Oude mensen beginnen hoe

langer hoe meer met hun gedachten in hun jeugd te leven. Pipi droomt 's nachts hardop van de tijd, toen zij nog een klein meisje was. En al de herinneringen uit haar kindertijd liggen in een land ver over de bergen, achter de savanne, waar de rivieren de zon tegemoet stromen. Daar is ze geboren, daar is ze getrouwd met grootvader Paura en daar is ook vader Jaloekama ter wereld gekomen.

Het leven was er niet zo goed en zo rustig als hier. Er kwamen soms oorlogszuchtige stammen uit de richting van de Amazone, die de dorpen overvielen. Daarom hadden ze zich gevestigd aan een kleine, verborgen kreek diep in het woud en nóg moesten ze aldoor op hun hoede zijn. Maar dat is Pipi blijkbaar allemaal vergeten.

Het leven was er ook moeilijk, omdat ze daar nog stenen bijlen hadden en benen pijlpunten, die moeilijk te maken waren. Het slijpen van een steen tot een bijl duurde soms weken en weken. Maar eens, toen vader Jaloekama al een jonge man geworden was, kwam er een Indiaan langs het dorp varen, die een verre reis naar het noorden had gemaakt. Die had daar van zwarte mensen een bijl gekocht van een vreemd, blinkend metaal, dat hij ijzer noemde, en die tienmaal zo fel in het hout beet als een bijl van steen. Hij had ook kralen bij zich, blauw als de hemel. En vishaken van hetzelfde metaal als de bijl en van een kleur als het water zelf, zodat de vissen ze niet eens zagen en veel gemakkelijker het aas grepen. Grootvader Paura bood hem bijna zijn hele bezit voor die ene bijl, maar de man wilde hem niet afstaan. „Ga zelf naar de zwarte mensen,” zei hij. „Ik zal je de weg zo goed mogelijk aanduiden. Maar neem veel hangmatten en jachthonden mee, want die hebben ze graag.”

Toen is grootvader Paura met zijn zoon en met nog meer

mannen op weg gegaan naar deze streken. En toen ze na een reis van vele manen in hun dorp terugkwamen, werd daar een groot feest gevierd, want ze hadden alles bij zich wat ze begeerden en nog meer: rode, katoenen lendendoeken, kralen van allerlei kleur en ook kleine wonderhoutjes, rood met een gele kop, waarmee je in een ogenblik vuur kon maken. De mensen uit de naburige dorpen kwamen allemaal kijken en die verspreidden het gerucht van al die mirakelen door de hele streek.

En juist daardoor brachten die moderne dingen grootvader Paura niet veel geluk, want ze wekten de jaloezie en de begeerte op van een wilde stam in de omgeving. Op een nacht kwam er een overval en ofschoon de mannen zich dapper verdedigden en heel wat vijanden doodden en verwondden met het nieuwe soort pijlen, ze verloren de strijd en moesten met hun vrouwen en kinderen het bos in vluchten. Toen ze zich daar de volgende morgen verzamelden, werden er twee mannen en een meisje vermist. De mannen vond men later dood in het dorp, die waren in het gevecht gesneuveld. Het meisje, Sjoemi, een zusje van vader Jaloekama, was door de rovers meegenomen. Er kwamen niet lang daarna berichten, dat zij in het dorp van de vijanden was.

Om haar kon grootvader Paura het er niet bij laten zitten. Een paar maanden later pleegde hij met zijn vrienden een overval op het vijandelijke dorp, die volkomen gelukte. Maar ze vonden Sjoemi niet terug, want het meisje bleek intussen verkocht te zijn naar een nog veel verder gelegen dorp. Toen namen ze, als vergoeding, maar twee andere jonge vrouwen mee.

Grootvader Paura was een vredelievend man. Hij wist, dat de vijanden op hun beurt terug zouden komen en dat de

oorlog niet zou ophouden, vóór een van de strijdende stammen zou verhuizen naar een andere streek. Toen dacht hij aan het land, waar hij de zwarte mensen had ontmoet. Het was er heel eenzaam, er was wild en vis in overvloed en ze zouden er altijd kunnen kopen, wat ze aan ijzeren voorwerpen nodig hadden. En daarom is hij toen met zijn hele familie hierheen getrokken.

Het was een grote reis. Ze voeren stroomopwaarts naar het noorden tot ze niet verder konden, omdat de kreek te smal werden. Daar lieten ze de boten zinken en liepen over de savanne en over de bergen en weer over een savanne en zo kwamen ze in de buurt van de Moeti-kreek. Ze hakten er een stuk bos schoon en bouwden er een nieuw dorp. Jaloekama trouwde er met Melioe, een van de geroofde meisjes, en een jaar later werd Panokko geboren. Het andere meisje, Pikipeu, trouwde ook en werd de moeder van Wempi.

Maar in diezelfde tijd gebeurde er een groot ongeluk. Grootvader Paura viel uit een hoge boom, waarin hij zich een schuilplaats gebouwd had om vogels te schieten, en stierf drie dagen later. Grootmoeder Sjopoe was ontroostbaar. Ze zag er een straf van de geesten in, omdat het volk was weggetrokken uit zijn land en drong er op aan om terug te keren. Maar de anderen wilden niet. Ze benoemden Jaloekama tot hun hoofdman en trokken nog verder naar het noorden, tot de eerste stroomversnelling in de rivier, en daar bouwden ze dit dorp. En ze hebben er in vrede en voorspoed al die jaren gewoond en veel plezier gehad van de mooie en nuttige dingen, die de zwarte kooplui hun brachten. Maar Pipi is hier van het begin af ontevreden geweest, vooral nadat ze die nare hoestziekte kreeg. Ze klaagt over het vlees, dat hier volgens haar lang niet zo mals is als in het

land van haar geboorte, maar ze vergeet, dat ze haar tanden is kwijtgeraakt. Ze klaagt over de nachtelijke kou en ze denkt er niet aan, dat ze ouder en magerder is geworden. Ook weigert ze koppig om te genieten van de weelde van kralen en katoenen lendendoeken: ze draagt nog steeds niet anders dan een eenvoudig schortje van boombast. En er kan niets bijzonders gebeuren, of zij ziet er een teken in, dat het helemaal verkeerd gaat met de wereld. Toen de droge tijd wat langer duurde dan anders, beweerde ze, dat het weer van streek was door de nieuwe wapens: de pijlen met de ijzeren punt. Maar zie, nu vandaag het eerste onweer gekomen is en de regen ruisend is neergedaald, nu ziet ze ook daarin weer een teken, dat het niet goed zal gaan, als ze hier nog langer blijven. Hoe komt het toch, dat haar hart zo naar haar geboorteland trekt? Zou ze soms nog hoop hebben, daar haar 'dochter Sjoemi terug te vinden? . . .

„Terug!” roept Papi. „De hemelse vogel heeft het gezegd! Kapoe-ta-no zelf heeft Panokko de weg gewezen!”

Maar Jaloekama glimlacht stil voor zich heen en geeft geen antwoord, want hij weet een veel betere verklaring voor het vreemde verschijnsel.

„Zag het er uit als een lange boot met twee drijfvlakken?” vraagt hij aan Panokko.

„A-a,” antwoordt de jongen. „Het leek op een boot met vleugels.”

„Dan is het een vliegende korjaal van blanken geweest,” zegt Jaloekama. „Die drijft op de wind als onze korjalen op het water en er zit een witte man in, die hem bestuurt.”

Aan de woorden van je vader, en nog wel de hoofdman, mag je niet twijfelen, anders zou Panokko het nu doen. Maar Jaloekama verzekert, dat zo iets vreemds in deze tijd moge-

lijk is. Hij heeft het van de zwarte kooplieden gehoord. En van die witte mensen weet hij nog meer wonderlijke verhalen.

„Heel lang geleden,” zegt Jaloekama, „woonden er in ons land, vanwaar de zon opkomt tot waar ze ondergaat, alleen maar rode mensen zoals wij. Maar op een dag kwamen er over het grote, zoute water, dat nog verder in het noorden ligt, korjalen aanvaren die zo groot waren, dat je er een hut op kon bouwen als die van ons. Die reuzenkorjalen waren vol met vreemde wezens, die zich ook mensen noemden. Maar ze leken er niet veel op, want ze waren wit over hun hele lichaam, zo wit als witte klei . . .”

„Hadden ze zich daarmee ingesmeerd?” vraagt Olisiana.

„Nee, zo waren ze van nature! Maar ze schaamden zich er zeker wel voor, want ze hadden doeken aan elkaar genaaid en zich daarmee bedekt van hun hals tot hun voeten. Zo warm kon het niet zijn, dat ze die rommel afgooiden en bijna naakt gingen lopen zoals wij . . .”

„Wat kwamen ze hier doen?” vraagt Paura.

„Ze zochten naar goud,” zegt Jaloekama. „En ze hadden gehoord, dat dat hier in overvloed te vinden was. Maar dat viel ze bitter tegen. Ze vonden wel wat, korreltjes en stofgoud en een enkele maal een groter stuk, maar het lag niet voor het opscheppen zoals ze gemeend hadden . . .”

„Ik heb laatst een stuk gezien, zo groot als een vuist,” zegt Panokko. „Het ligt . . .”

„Stil,” waarschuwt Jaloekama. „Zeg niet, waar het ligt. Stop het in de grond of gooi het in de rivier. En praat er nooit van je leven over, want dan zou het hier spoedig uit zijn met onze rust. Dan zouden allerlei mensen hier naar toe stromen en dan zouden wij moeten gaan verhuizen. Ik weet ook een

stuk, maar ik zwijg erover als het graf. Goud wekt de begeerte op van alle mensen die geen Indianen zijn, zwarte zowel als witte. Het maakt ze gek, ze doen er zo nodig een moord voor om het te krijgen. Vijf dagreizen naar het noorden zijn nog altijd goudzoekers bezig. Ze graven kuilen in de grond en zeven het zand. Ze werken zich bijna dood voor een handjevol stofgoud . . .”

„Wat doen ze er dan mee?” vraagt Pipi.

Ze kijken verwonderd op. Pipi praat anders nooit mee. Ze zit meestal maar wat in zich zelf te mopperen. Maar nu is ze vol belangstelling.

„Ik weet het niet,” antwoordt Jaloekama. „Ik beschouw het als een teken van hun dwaasheid. Wat kun je doen met goud? Het is nergens voor te gebruiken. Voor het maken van een bijl is het te week. Misschien maken ze er versierselen van, net als de bosnegerkooplui. Die dragen soms een ring of een ketting van goud en dat vinden ze mooi. Maar onze kralen van allerlei kleur zijn toch veel mooier? Hoe denkt mijn moeder daarover?”

Maar daar geeft Pipi geen antwoord op. Van kralen wil ze niets weten, of het moeten kralen van bosvruchtjes zijn. Ze zit alweer stil voor zich heen te mompelen. Slechts een enkel woord is verstaanbaar: „Terug . . . terug . . .”

„Vertel ons meer van de witte mensen,” vraagt Panokko.

„De witte mensen zijn slecht,” zegt Jaloekama. „Ze versieren de waarheid, zoals ze zich zelf met doeken versieren, en maken er leugen van. Ze geloven evenals wij in een grote Geest, die alles geschapen heeft en die dagelijks voor ons zorgt. Maar ze hebben blijkbaar geen vertrouwen in Hem, want ze zijn nooit tevreden met wat de Geest hun geeft. Ze zijn een rusteloos volk, ze hebben nooit genoeg, ze willen

altijd meer bezit. Rijk worden is hun hoogste wens. Waarom? Omdat ze dwaas zijn! Want kunnen ze meer dan eten en drinken? . . .”

„Wat deden ze, toen ze bijna geen goud vonden, vader? Gingen ze weer weg?”

„Nee, ze gingen niet weg. Ze zagen, dat onze grond vruchtbaar was en zonder aan iemand te vragen gingen ze er tuinen

aanleggen. Grote tuinen, plantages noemden ze die. Daar verbouwden ze cacao en suikerriet en katoen, veel meer dan ze zelf gebruiken konden en de oogst brachten ze met hun grote korjalen weg naar hun land. Maar ze werkten zelf niet in die tuinen. Dat konden ze niet met al die doeken om hun lijf. En ze waren er ook te lui en te trots voor. En zie nu weer, hoe ze de waarheid verdraaiden! Ze noemden de Indianen hun rode broeders, maar ze wilden hen dwingen om als knechten voor hen te werken, terwijl ze zelf de baas speelden

en een beetje toezicht hielden. Natuurlijk deden onze mannen dat niet. Ze zijn nooit iemands knechten geweest en dat zeiden ze ronduit. En toen is er een oorlog uitgebarsten, die vele jaren geduurd heeft en die wij verloren hebben. Want de vreemdelingen hadden machtige wapens. Donderbussen heetten die. Daarmee konden ze het laten onweren als Kapoe-ta-no en bijna iedere donderslag was raak en doodde een mens. Er was niet tegen te vechten. De rode mensen zijn diep de bossen ingetrokken, tot boven de grote watervallen, waar hun vijanden niet komen konden . . .”

„En toen moesten die witmensen toch zelf werken,” zegt Olisiana voldaan.

„Nee,” zegt Jaloekama, „ze vonden er iets anders op en ze schrokken voor niets terug. Ze voeren met hun grote korjalen over het zoute water naar een ver land, waar zwarte mensen woonden, die ze negers noemden. Daar roofden ze mannen, vrouwen en kinderen, korjalen vol, en zetten die in hun plantages als slaven aan het werk. Zelf stonden ze er met de zweep in de hand bij om ze voort te jagen. Ze hebben er velen doodgeslagen, die in opstand durfden komen, of doodgeschoten met hun donderbussen. Maar sommigen hebben het voorbeeld van de Indianen gevolgd en zijn de bossen ingevlucht, waar ze vrij waren. Dat zijn de bosnegers, die ons nu de bijlen en kralen komen verkopen, die ze zelf bij de witte mensen aan de kust hebben gehaald. Ze zijn nu weer goede vrienden met hen, maar ze vertellen nog veel kwaads van de blanke vreemdelingen en ze waarschuwen ons altijd om niet zelf naar hen toe te gaan . . .”

„Misschien liegen ze,” zegt Panokko.

„Het is mogelijk,” stemt Jaloekama toe. „De zwarte kooplui

zijn ook niet allemaal goede mensen. Ze willen ook rijk worden, ze zijn ook gek op goud en ze laten ons vaak te veel betalen voor hun waren. Bovendien zijn ze erg brutaal. Als wij regelrecht van de witte mensen konden kopen, zouden we heel wat goedkoper klaar zijn, en dan hadden we de bosnegers niet meer nodig. Ja, Panokko, misschien liegen ze. Wie zal het zeggen? . . .”

„Ik zou toch die witte mensen wel eens willen zien,” zegt Olisiana.

Voor zo iets doms moet je een meisje zijn! Vader Jaloekama kijkt haar bestraffend aan. Die wens alleen is al gevaarlijk. Wat je wenst, breng je dichterbij, dat trek je met je gedachten naar je toe.

„Als ze ooit komen,” zegt Jaloekama, „en ze zijn zo slecht als de bosnegers zeggen, dan gaan we terug naar het land waar ik geboren ben, al zouden we daar moeten vechten. Het is beter om in de handen van je eigen volk te vallen, dan in die van hebzuchtige vreemdelingen . . .”

Het wordt stil. Ze zijn allen in gedachten verzonken. De ster van het hert is weer boven het bos verschenen. Het is tijd om te gaan slapen.

Pipi staat het eerst op. Haar zwarte oogjes glinsteren in het licht van de vlammen. Zij mompelt onverstaanbare woorden en knikt in de richting van de rivier, alsof ze tegen iemand praat die daar in het donker staat te wachten. Moeder en Olisiana volgen haar in de hut. Paura gaat met moeder mee. En als de nachtzwaluw begint te roepen, strekken ook vader Jaloekama en zijn oudste zoon zich uit in hun hangmatten. Pipi slaapt nog niet. Panokko hoort haar zacht giechelen in het donker. Waarom heeft ze zo'n schik? . . . De verhalen van

vader hebben hem eerder een gevoel van angst gegeven, van naderend onheil . . .

De vogel was dus zelf geen levend wezen. Het was een ding, een boot, door witte mensen gemaakt en met zo'n witte man erin. Maar dat is eigenlijk nog erger dan wanneer het Kapoe-ta-no was geweest . . .

7. DE VLIEGENDE KORJAAL

Nu de regen eindelijk is gekomen, is er veel werk voor de vrouwen. Ieder Indianengezin heeft zijn kostgrond, zijn tuin, in het bos, maar Jaloekama is met de zijne erg ongelukkig geweest, want de parasolmieren hebben er de trek op gekregen.

Op een nacht, vier of vijf maanden geleden, zijn ze plotseling gekomen, diep uit het woud, een stroom van venijnige, bruine insekten, keurig in rijen achter elkaar. Ze hebben de gewassen beklommen, die met zorg waren geteeld, de cassave en de mais en de bananen, en iedere mier sneed een klein stukje uit een blad, hield dat als een groen parasolletje boven zijn kop en vertrok langs de weg die hij gekomen was, weer netjes in het gelid. Over hoogten en laagten, door het dichtste struikgewas, over een omgevallen boom die dwars over een kreek lag en weer door de struiken, bereikten de rovers hun nest, een heuvel met duizenden donkere gangen. Daar werden al die kleine, verflenste stukjes blad opgerold en in de voorraadkamers opgestapeld en zo ontstond daar onder de grond eigenlijk een nieuwe tuin, want de mieren kweekten op de bladrolletjes een soort schimmel, waar de hele kolonie van leven moest.

Toen de zon opkwam, was de kostgrond kaal. Van de bananen en de mais was alleen een stuk van de harde stengel

overgebleven. De takken van de cassavestruiken staken troosteloos omhoog. Die liepen wel weer uit, maar het hielp ze niet, want telkens kwamen de mieren terug . . . Gelukkig waren de knollen zo goed als rijp, zodat niet de hele oogst verloren was.

Jaloekama moest een nieuwe kostgrond aanleggen, ergens aan de overkant van de rivier. Daar heeft hij, nog vóór de geboorte van Toeloe, met andere mannen de bomen gekapt en de struiken weggeslagen. Op een winderige dag hebben ze de takken verbrand. De zware stammen zijn blijven liggen, zoals ze gevallen zijn. Daartussen, in de losse bosgrond, die met as is vermengd, zijn moeder Melioe en Olisiana nu iedere dag bezig. 's Morgens al heel vroeg gaan ze op weg in een van de korjalen en Pipi is er meestal ook bij. Al kan ze niet veel meer werken, ze kan op Toeloe passen. Het kind moet mee om gevoed te worden en het zou zijn dood kunnen zijn, als hij op de grond werd gelegd. Er zijn slangen, er zijn duizendpoten en schorpioenen en er zijn zwarte, behaarde bosspinnen, zo groot als een hand, wier beet vergiftig is. Daarom zit Pipi meestal met het jongetje in haar magere armen in de schaduw aan de rand van de kostgrond op een boomstam en neuriet een beetje en hoest, of ze mompelt in zich zelf en hoest weer en soms dut ze in, maar ze houdt Toeloe goed vast. Intussen planten Melioe en Olisiana de stekken van cassave en bananen en een hoekje suikerriet, ze zaaien de mais en poten patatten en andere aardknollen. Maar soms heeft Pipi een van haar vreemde buien en is ze 's morgens haar hangmat niet uit te krijgen. Dan moet moeder Melioe haar jongetje de hele dag in een doek op haar rug dragen.

De mannen hebben van het werk op de kostgronden geen verstand. Ze kappen een stuk bos voor een tuin open en

verder steken ze er geen hand naar uit. Het hoort nu eenmaal zo: dat moeten de vrouwen doen. De meeste mannen van het dorp zijn trouwens niet eens thuis. Ze zijn naar een jachtkamp, enkele dagreizen ver weg, waar nog meer wild is dan in deze omgeving. Alleen Jaloekama kon ditmaal niet mee. Zijn voet is nog meer gezwollen en de boze macht van de vergiftige vis begint nu ook tegen zijn been op te kruipen, zodat de knie er stijf van wordt. Niemand in het dorp weet er raad voor en Jaloekama's gebeden om genezing tot de goede Geest schijnen niet gehoord te worden... Nu is zijn hoop gevestigd op de zwarte kooplui, die wel spoedig zullen komen. Ze zijn knap in het vinden van medicijnen, en van middelen tegen de prik van de stekelrog hebben ze misschien meer verstand dan de Indianen, want in het land waar Jaloekama geboren is, kwam die venijnige vis niet veel voor.

Maar hij ziet hun komst ook met enige zorg tegemoet. Hij is ze veel hangmatten en bogen schuldig en een paar honden heeft hij ze ook beloofd. Twee hangmatten zijn klaar, dat is alles. Meer kon moeder Melioe niet maken door de geboorte en de verzorging van het jongste kind. Van de bogen is ook niets gekomen, eerst door de nieuwe kostgrond en toen door de voet. Daardoor kon hij er ook niet op uit, om van de Indianen die achter de savanne wonen, jachthonden te kopen. En wie kon denken, dat het met Mati zo ongelukkig zou aflopen?

Vader Jaloekama is nu tot het besef gekomen, dat hij wel wat luchthartig is geweest, toen hij zoveel schulden maakte. Maar niemand ziet het hem aan, dat hij 's nachts soms niet slapen kan van pijn en van zorg.

Hij is nu hele dagen met Paura alleen, want Panokko moet voor vlees en vis zorgen en is iedere dag met zijn vrienden op

jacht. Jaloekama scharrelt moeizaam wat rond in de hut, houdt het vuur aan en doet een paar kleine werkjes: hij vlecht een nieuwe vuurwaaier en repareert een pot. Dan ligt hij weer in zijn hangmat en ziet toe, hoe Paura, die kleine knutselaar, een bankje maakt in de vorm van een schildpad en later een rammelaar voor Toeloe: een kleine, uitgeholde kalebas met zaadjes erin en een stokje erdoor gestoken. Daar schildert vader Jaloekama dan mooie figuurtjes op en 's avonds bieden ze samen het jongetje zijn cadeautje aan. Het kan er werkelijk mee rammelen en zijn gezichtje straalt van de lach. Het hele gezin komt er omheen staan, om dat te zien. O, wat zouden ze gelukkig zijn als die nare voet nu maar eindelijk genezen wilde!

Maar op een dag komt er nog een nieuwe zorg bij, want dan verschijnt er plotseling weer een vliegende korjaal boven het bos. Het gebeurt in de namiddag en toevallig zijn ze allemaal thuis. Ze horen zijn gebrul al in de verte, het wordt steeds luider en ineens, daar is hij, boven de rivier, zodat ze hem allemaal kunnen zien, de grote, blinkende vogel. Ze staan allemaal verstijfd te kijken, hijgend van schrik, maar als het monster een bocht maakt en om het dorp gaat cirkelen, vliegen ze schreeuwend naar alle kanten, naar de hutten of naar het bos. Pipi struikelt in haar haast en ligt met het hoofd in haar armen midden op het dorpsplein. En Paura, die net met Arawatta bij de aanlegplaats was, duikt zonder zich te bedenken in het water, komt achter een korjaal weer boven en houdt zich onder de overstekende boeg schuil. Maar Arawatta staat open en bloot op de oever, met zijn armen omhoog, lachend en schreeuwend van verrukking. En als de vogel nog eens terugkomt, grijpt hij bij gebrek aan een beter wapen een steen en slingert die met al zijn kracht de lucht

in . . . Deze keer mist hij, het doel is te hoog. De steen valt met een bons in de korjaal waar Paura onder ligt en die duikt met een gil opnieuw onder.

Panokko is nu kalmer dan die eerste keer op de savanne. Hij staat achter een bananenstruik en durft de vogel met de ogen te volgen. Wanneer die in schuine stand over de rivier zwenkt, ziet hij werkelijk in de romp een menselijke gedaante: een hoofd en schouders en een hand die even uitgestoken wordt en die het dorp toewuift . . . Maar dan richt de vogel zich weer op, verdwijnt achter de bomen en zijn donderende stem wordt zachter en sterft weg in de richting van de savanne . . .

Het duurt nog een poosje, eer de mensen weer voor de dag durven komen. Dan verzamelen ze zich om de hut van de hoofdman, in grote opwinding. Jaloekama probeert ze gerust te stellen. Hij zegt, dat het brullende monster zelf geen levend wezen is, maar een ding, een boot met vleugels, met een witte man erin, die wel geen kwaad in de zin gehad zal hebben . . .

„Uw zoon heeft hem gezien,” zegt Panokko. „Maar hij was niet wit, vader! Hij was donker . . .”

„Dat zijn de vellen en de doeken, die hij om zijn witte lijf heeft genaaid,” antwoordt Jaloekama.

„Hij wuifde naar ons,” zegt Panokko.

„Mijn ogen hebben het ook gezien,” bevestigt hoofdman Jaloekama. „Daar kan mijn volk door weten dat we gerust kunnen zijn: hij heeft geen vijandelijke bedoelingen . . .”

En hij wil nog meer zeggen, maar opeens springt Pipi naar voren. Haar gezicht is nog verwrongen van angst en haar stem slaat ervan over. Wat geen vrouw zou wagen, doet zij:

ze spreekt de hoofdman tegen. En naar zijn uitleg heeft ze blijkbaar maar half geluisterd.

„Het is nu in enkele dagen de tweede maal,” roept ze, „dat Kapoe-ta-no van de hemel is neergedaald, om het volk naar het oude land terug te sturen! Wéér ging hij in dezelfde richting, recht van de zon waar wij vele jaren geleden onder hoofdman Paura vandaan gekomen zijn. Die hand wuifde niet, die wenkte: Komt, komt allen, vóór het te laat is! . . . Vóór ik jullie tref met mijn plagen, met nòg meer donder en nòg meer mieren en met geheimzinnige ziekten, waar geen genezing voor mogelijk is . . .”

Zij roept hoe langer hoe luider. Haar ogen schitteren. Zoals zij daar hoog opgericht voor de mensen staat met haar verwarde, grijze haren en haar vuist dreigend omhoog, lijkt zij wel een profetes.

„Laat je niet langer verblinden door de waardeloze dingen van de zwarte bedriegers!” roept zij. „Denk aan de hoest, die mijn lichaam sloopt! Zie naar de voet van je hoofdman, waar niemand raad voor weet en waar hij zeker aan sterven zal . . .”

Maar dat is te veel en ze beseft het zelf. Ze zwijgt verschrikt, als ze de ogen van haar zoon Jaloekama ziet. En opeens krimpt ze ineen en gaat gillend van angst op de vlucht, want de brullende vogel is plotseling weer vlakbij, achter haar rug . . .

Maar het is slechts Arawatta, die de hut om komt stormen met de armen als twee vleugels uitgespreid. Hij speelt vliegende-korjaaltje en weet met zijn zware stem schitterend het geluid van het monster na te bootsen. Verwonderd grijnzend staat hij stil, als hij het oude vrouwtje de hut in ziet stormen.

Maar de hele vergadering barst in lachen uit en dan schateren Arawatta ook maar mee.

Die lach heeft verlossend gewerkt. De beklemming is voorbij. De vrouwen gaan terug naar hun hutten en de kinderen hervatten hun spel. Die avond en de volgende dag staat er nog wel eens iemand te luisteren, of hij het angstaanjagende geluid niet weer hoort komen, maar dan vergeten ze het. En ook in de hut van Jaloekama gaat alles weer zijn gewone gang.

De hoofdman is niet boos op zijn moeder. Op je ouders mag je niet boos zijn. Die moet je vergeven, nog vóór ze iets tegen je misdaan hebben. En je moeder, die je het leven heeft geschonken, haar mag je zelfs met geen boze blik krenken . . .

8. DE ZWARTE MANNEN

De mannen van het dorp kunnen nu elke dag van de jacht terugkomen en er wordt met spanning naar hen uitgekeken: om de grote voorraden die zij mee zullen brengen en de spannende jachtverhalen èn om het feest dat dan gevierd zal worden. Maar ze laten nog op zich wachten. De bosnegerkooplui zijn er eerder.

Op een dag, als de zon begint te dalen, lopen hun korjalen de aanlegplaats op: twee korjalen, beladen met trommels en pakken. En vier negers schrijden het dorp in, recht op de hut van Jaloekama af.

Het zijn grote, zwarte kerels, wel een hoofd groter dan de meeste Indianen en ze zijn wonderlijk uitgedost. De een heeft een oud dameshoedje op, dat hij lang geleden in de stad heeft gekocht. Er zit geen bodem meer in, maar dat geeft niet, want de rand is nog goed en beschermt zijn ogen tegen de zon. De tweede draagt boven zijn lendendoek een tricot-hemd met zoveel gaten, dat het haast geen hemd meer is. De derde loopt met naakt bovenlijf, maar die heeft een prachtige broek aan: blauw met een rode bies, een oude Franse soldatenbroek. Het is alleen jammer, dat die hem telkens afzakt.

De vierde is Mooiman, de aanvoerder, die zeker van al die rommel niets hebben moet. Die draagt een lange, katoenen

schouderdoek, hemelsblauw, die sierlijk achter hem aan zweeft, als hij loopt. Hij heeft een zwarte snor en een gespierd lichaam en hij zou een heel mooie neger kunnen zijn, als hij niet zulke harde, listige ogen had. Alle vier hebben ze een scherpe houwer in de hand en Mooiman draagt bovendien een oud, verroest jachtgeweer waar hij wel niet mee schieten kan, maar dat hoeft ook niet. Het ding dient alleen als teken van zijn waardigheid.

Jaloekama ligt in zijn hangmat en hij is erg ongerust als hij de zwarte mannen ziet komen. Maar dat merkt niemand aan hem. Zijn gezicht is rustig en vriendelijk, als ze voor hem komen staan.

„Fa joe tang?” vragen ze. „Hoe gaat het?”

„Broko-broko,” antwoordt Jaloekama, terwijl hij op zijn voet wijst. „Ziek, erg ziek!” Hij begint uit te leggen, hoe dat zo gekomen is en vertelt dan van de geboorte van Toeloe en van de mieren, maar ze luisteren maar half. Hun brutale, donkere ogen zwerven de hele hut door. Ze hebben al gezien dat het ditmaal een slechte reis voor hen is. De mannen niet thuis, dus geen zaken te doen. En de hoofdman niet in staat om zijn schulden te betalen.

Een van de negers, die met het hoedje, vlijt zich vrijmoedig neer in de hangmat van moeder Melioe en twee andere volgen zijn voorbeeld en nemen de hangmatten van Pipi en Panokko in beslag. Mooiman gaat naar buiten en gebiedt de vrouwen, die daar staan te luisteren, om de bagage uit de boten te halen en naar deze hut te brengen.

Jaloekama kan wel ophouden met zijn gepraat, zegt hij, als hij terugkomt. Met zijn voet en met zijn vrouw hebben zij niets te maken. Schuld is schuld. De hangmatten en de bogen en de jachthonden hadden er moeten zijn. En nu ze er niet

zijn, moet Jaloekama maar zoveel mogelijk goedmaken en die hangmat ontruimen, want ze willen hier voorlopig blijven logeren en ze wensen goed verzorgd te worden.

„Dus, hup, Jaloekama! Nee, voor die dikke poot hebben wij ook geen geneesmiddel. Wij zijn geen medicijnmannen! Je hebt het er bovendien niet naar gemaakt om een gunst te ontvangen. Hompel er maar op door en zet de vrouwen aan het werk, want wij hebben honger! . . .”

Wat kan Jaloekama anders doen dan gehoorzamen? Hij is machteloos, nu de mannen in het bos zijn. Bovendien, hij heeft inderdaad beloofd, een jaar geleden, dat de goederen die hij schuldig was er nu zouden zijn en hij is zijn belofte niet nagekomen. Hij staat op en vertrekt, maar hij doet het waardig als een koning zonder zijn gasten nog met een woord of een blik te verwaardigen.

In de bijhut, een soort schuur, waar de cassavekoeken worden gebakken, brengen de vrouwen uit het dorp een paar oude hangmatten, zodat het gezin van de hoofdman toch zal kunnen slapen. Olisiana kan bij Pakana logeren en Panokko zal straks ook wel ergens een plaatsje vinden. Dat is allemaal het ergste niet. Maar de vernedering, die brandt in het hart als de beet van een scorpioen! . . . En daar maakt Pipi gebruik van en ze houdt haar zoon fluisterend voor, hoeveel beter het zou zijn in het oude land, waar deze onbeschaafde wezens niet komen . . .

Intussen liggen hunne Hoogheden in de hangmatten en laten zich door de vrouwen verzorgen. Ze zijn nog kieskeurig ook! Kaaimannenvlees lusten ze niet en wat uit de peperpot komt, is ze veel te scherp op de tong. Vers vlees en verse vis willen ze hebben, maar dat is er niet. Dan zullen ze moeten wachten, tot de jongens terugkomen van de jacht.

Panokko en zijn vrienden zijn naar de Moeti-kreek geweest, maar ze hebben die dag niet veel geluk gehad. Een zware bui heeft ze genoodzaakt om haastig een kamp te bouwen en onder een dakje van palmbladeren hebben ze urenlang moeten wachten, tot de regen over was. Met een pauwies en een marail, twee bosvogels, moesten ze de terugtocht aanvaarden. Onderweg schoot Wempi nog een grote vis, een anjoemara, en op een zonnige zandbank zag Panokko een leguaan, die juist zijn nest verliet. Hij groef het hol op en vond meer dan dertig eieren, waarvan ze er samen een stuk of tien opaten. Panokko ging het bos in om een palmblad te zoeken, waarvan hij een korfje kon vlechten en toen hij dat afkapte, vloog in de buurt een koejaké van zijn nest, een vogel met een reusachtig grote snavel. Die schreeuwde verschrikkelijk hard, toen de jongen de eieren uit het nest haalde en ze keurde in het water. Ze waren vers en het nest met de eitjes erin kwam boven op de leguaneneieren in het korfje. Panokko was er blij mee, want zijn moeder had om koejaké-eieren gevraagd voor Toeloe. Kleine kinderen moeten die hebben om goed praten te leren.

Het is zo goed als donker, wanneer de vrienden bij de aanlegplaats komen; de twee gebroeders steken als de schaduwen van zwarte reuzen af tegen de gele avondlucht. Als de jongens de korjalen zien, begrijpen ze waarom er niemand is om hen te verwelkomen. Nu horen ze ook de bosnegers al lachen in de hut van de hoofdman. Maar Panokko is toch erg verwonderd, als hij daar binnenstapt met zijn boog en pijlen in de ene en een boshoen in de andere hand en geen van zijn familieleden ziet.

Van die verwondering maakt Mooiman gebruik om hem met een schreeuw van vreugde de vette jachtbuit uit de hand te

nemen. Maar als de neger met het hoedje naar het korfje grijpt dat Panokko op zijn rug draagt, komt de jongen tot zich zelf.

„Afblijven!” zegt hij kort. En als de kerel toch weer op hem aandringt, grijpt hij een pijl uit de bos en houdt hem die

voor, de scherpe lanspunt gericht op zijn zwarte buik. Arawatta, die in het donker buiten de hut nieuwsgierig is blijven wachten, springt naast zijn vriend en gromt als een tijger. En Wempi ligt al op één knie om onder het lage dak door te kunnen schieten en de pijl op zijn boog is recht op het hart van de neger gericht.

De hoedjesman is geen held. Hij deinst terug en steekt van schrik zijn handen omhoog. Dan lacht hij wat en doet, alsof hij maar een grapje heeft willen maken. Maar Mooiman brult, of dat een manier is om gasten zo te behandelen en hoofdman Jaloekama moet er zelf bij komen, om hem tevreden te stellen. De vogel mag hij houden en de vrouwen zullen die slachten en braden. De anjoemara van Wempi moeten de negers ook maar hebben.

Maar over het korfje van Panokko wordt niet meer gepraat en zo smullen moeder en Paura even later van de leguaneneieren. Kleine Toeloe krijgt een ei van de koejaké. Moeder weet het er wel in te krijgen. En zie, als de dooier nog op zijn lipje zit en Paura met zijn aapje bij hem komt, begint hij te kraaien van plezier, zo hard als hij nog nooit heeft gedaan! Of het ook helpt, zo'n ei!

Toeloe en het aapje zijn overigens de enigen, die vanavond plezier hebben in het leven. Er ligt een zware beklemming over het dorp, nu de negers er zo de baas spelen en de mensen gaan al vroeg slapen, in de hoop dat de volgende dag de mannen zullen komen. Een paar vrouwen komen nog even langs de hut van de hoofdman lopen en kijken begerig naar de trommels met kralen, maar die blijven gesloten. En Pipi sluipt ook telkens om de negers heen. Wat wil ze toch? Zij heeft toch geen begeerte naar kralen? Mooiman jaagt haar ten slotte met een snauw weg en komt dan meteen in de bijhut het bevel brengen, dat die drie jongens de volgende morgen het bos in moeten gaan om vers vlees te halen. Die stinkende, gerookte rommel lusten de negers niet.

„Laat ze zelf gaan,” bromt Panokko verontwaardigd, als de blauwe sjaal in het donker is weggezweefd. „Moeten de Indianen hun knechten zijn?”

Maar Jaloekama zegt, dat hij gaan moet en zijn vrienden nog even moet waarschuwen. En omdat het woord van je vader je heilig behoort te zijn, doet Panokko dat zonder tegenspreken, maar met een hart waar de worm van de boosheid in knaagt.

Dan ligt hij in zijn hangmat en kan niet slapen. De tokoro komt dicht bij de hut en roept zijn avondgroet. Maar een van de negers lacht er zo hard doorheen, dat de vogel er de hik van krijgt en zich haastig uit de voeten maakt.

Het laatste wat Panokko hoort, is het gemompel en gegiechel van Pipi in haar hangmat. En vaag verwondert hij zich, dat zijn grootmoeder nu nog lachen kan.

9. HET GEVAARLIJKE GOUD

Niet lang daarna komen zware wolken opzetten en de hele nacht dansen de geesten van de regen met hun kleine voetjes op het palmladerendak. Maar in de nanacht worden ze door de wind verdreven en het morgenrood straalt helder door de druipende bomen.

Het is kil, als Panokko zich gereedmaakt om te vertrekken. De bosnegers slapen nog. Ze hebben zich met een deken tegen de morgenkou beschermd. Eén ligt te snurken alsof hij bezig is een boom door te zagen.

De vrienden wachten bij de aanlegplaats en zijn bezig de korjaal uit te hozen, die halfvol water staat. Arawatta schept het grijnzend over in een der boten van de bosnegers.

Lusteloos roeien ze dan de rivier op. Wonderlijk, dat het heerlijkste werk veranderen kan in een plaag, wanneer je gedwongen bent om het te doen voor mensen van wie je niet houdt! . . . Bij de stroomversnelling leggen ze de boot vast en nemen een bad. Het water bruist er na de regens nog wilder dan anders, maar het is weldadig warm aan hun lichamen en daar knappen ze wat van op. Intussen begint de zon over de bomen te stralen en als ze bij de boot terugkomen, horen ze iets rondscharrelen in het bos. Het blijkt een grote schildpad te zijn, die aan zijn ontbijt van jonge

blaadjes bezig is en die zich nijdig blazend terugtrekt in zijn schild. Wat een knaap! Daar kunnen alle gezinnen uit het dorp een pot soep van koken. Heerlijke soep, veel te lekker voor de bosnegers! Ze rollen het dier met enige moeite op de rug en wringen een paar stukken hout tussen de openingen in het schild, zodat kop en poten niet meer naar buiten kunnen. Ga maar slapen, vriend! Als de gasten weg zijn, komen we je halen!

Ze roeien verder, gaan ergens aan wal en slenteren achter elkaar langs de modderige bospaden. Het is erg vermoeiend om telkens je benen uit de kleverige klei los te moeten trekken. Ze vinden ergens wat bosvruchten — wilde mopee — en gaan die op een omgevallen boomstam zitten opeten.

„Zwarte mannen, slechte mannen,” zegt Arawatta opeens. Ze knikken.

„Zij in hut van moeder komen, Arawatta uitranselen met een stok,” dreigt de jongen.

Hij zou ertoe in staat zijn. Ze moeten hem nog wel aan zijn verstand trachten te brengen, dat hij dat beter niet kan doen. Wempi speelt met een tros glimmende, zwarte bessen, die hij onderweg heeft geplukt. Ze zijn vergiftig en de jongens zijn er van jongsaf voor gewaarschuwd. Maar zijn moeder heeft erom gevraagd, omdat zij ze nodig had voor de een of andere medicijn.

„Eén zo'n dingetje door hun drinkwater,” grinnikt Wempi.

„Zeg dat toch niet!” roept Panokko ongerust, met een blik opzij naar Arawatta.

„Ze gaan er toch niet dood van,” zegt Wempi. „Ze kruipen alleen maar een dag over de grond van de buikpijn!”

En Arawatta schatert het uit, drukt beide handen op zijn lijf en springt met een benauwd gezicht rond.

„Nooit doen, Arawatta, hoor! Pas op!”

De grote jongen toont zich heel verontwaardigd.

„Arawatta niet gemeen!” schreeuwt hij. „Arawatta niet stiekem! Arawatta zeggen: Hier, doe zwarte mond open, hap! Niet happen? Stok!”

Hij moet heus een beetje geremd worden. Ze nemen hem tussen zich in en maken hem duidelijk, dat het het verstandigst is, om maar goede vrienden met de kerels te blijven. Want de bosnegers zijn een machtig volk en het kleine dorp van Jaloekama heeft in dit land geen bondgenoten. Met een paar dagen zullen ze weer verdwenen zijn en als de mannen van de jacht teruggekomen zijn, zullen ze wel niet zo'n hoge toon durven aanslaan. Bovendien, ze zijn een beetje in hun recht, want de hoofdman staat diep bij hen in de schuld en sommigen van de andere dorpelingen ook . . .

Daar praten ze nog lang over door en ze komen tot de conclusie, dat het het best is om nooit schulden te maken. Dat nemen zij zich voor, want alleen als je aan niemand verplichtingen hebt en tegen niemand dank-je behoeft te zeggen, leef je vrij en onafhankelijk.

En na dat wijze besluit zwerven ze weer verder, maar wild zien ze niet. Het komt natuurlijk, doordat ze het niet wensen: hun gedachten roepen het wild niet. Maar als de negers geen vlees te eten krijgen, zullen ze nog brutaler optreden en dus moeten ze nu toch heus hun best doen om iets buit te maken . . .

Tegen de middag hebben ze geluk. Panokko ziet aasgieren zweven in de buurt van de rivier. Van alle kanten komen de grote, zwarte vogels aanvliegen, trekken een paar kringen om de hoge top van een groenhartboom en laten zich in de

takken neer. Daar moet een dood dier liggen. De jongens dringen door de struiken en vinden een reusachtige tapir, nog helemaal vers, die in de afgelopen nacht door een tijger neergeslagen moet zijn. Het roofdier heeft alleen het bloed van zijn slachtoffer gedronken en om het lichaam zouden juist de gieren een feestmaal aanrichten.

De stinkende vogels trekken zich boos krijsend in de takken terug, als de jongens verschijnen. Arawatta maakt een rondedans om het dode dier. Het grote vlees van het bos! Dat betekent eten voor vele dagen voor het hele dorp. En het is juist, wat de bosnegers hebben moeten! . . . Want zoals de tijger deze buit verlaten heeft, zo zal ieder die van dit vlees eet de kriebel in zijn benen krijgen om de plaats te verlaten waar hij zich bevindt. Ha, morgen zullen de zwarte dikdoeners verdwenen zijn! Maar de Indianen zullen een van hun benen vastbinden aan een paal van hun hut, terwijl ze van het vlees eten en hun zal het daarom geen kwaad doen.

Ze vlechten haastig grote spoedmanden van palmladeren en vallen dan met houwens en jachtmessen op het lichaam aan. Manden vol bloederige stukken vlees sjouwen ze weg naar de korjaal. Maar Wempi kan bij het zien van zoveel vlees zijn honger niet langer bedwingen. Hij maakt een vuurtje en roostert een paar malse stukken aan het spit. Als de anderen klaar zijn en alleen het geraamte nog over is voor de gieren, ligt ieders aandeel in de maaltijd te geuren op een paar grote paloeloe-bladeren.

Ze nemen het mee naar de korjaal, want in het bos hebben ze geen rust van de muskieten, die zich in de regentijd snel vermeerderen. Telkens moeten ze zich zelf een klets op hun benen of hun lichaam geven om een van die bloeddorstige

plaaggeesten dood te slaan. Maar op de open rivier worden de lastige insecten verdreven door de wind.

De jongens laten zich in hun zwaarbeladen korjaal zoetjes stroomaf drijven, terwijl ze smullen van het vlees. Natuurlijk hebben ze elk een been vastgebonden aan een zitbank. Dat maken ze pas los als ze hun handen gaan wassen.

Ze haasten zich niet, nemen nog een bad in de stroomversnelling en laden dan de schildpad in. Die zullen ze bij het dorp verbergen. De avondkrekels beginnen al te sjirpen, als ze de aanlegplaats naderen. Dan zien ze opeens, dat de korjalen van de bosnegers weg zijn! Maar in het dorp heerst doodse stilte. En Paura, die met zijn aapje op de arm op de oever verschijnt, kijkt zijn broer even aan, beweegt zijn lippen alsof hij wat zeggen wil, maar keert zich dan plotseeling om en rent terug. En had hij geen sporen van tranen op de wangen? . . .

Er moet een ongeluk gebeurd zijn. De vrouwen staan saamgedrongen voor de hut van Jaloekama, maar de hangmat van de hoofdman is leeg. En bij het bijna uitgedoofde vuur zit Pipi met een verbeterd gezicht in de as te roeren.

„Wat is hier gebeurd?” vraagt Panokko. Zijn hart bonst wild, maar hij beheerst zich en probeert rustig rond te kijken. Hij is de zoon van de hoofdman en nu Jaloekama er niet meer is, is hij de oudste man in het dorp. De vrouwen beginnen allemaal tegen hem te praten en daardoor begrijpt hij er niets van. Hij zet zich op een bankje, dat Olisiana hem aanbiedt en vraagt:

„Vertel het, moeder.”

Moeder ziet bleek en de haren hangen verward om haar hoofd. Kleine Toeloe ligt te krijsen in haar arm. Zij heeft

zich misschien niet de rust gegund om hem te voeden. Ze geeft het jongetje aan een van de vrouwen en vertelt, dat het allemaal de schuld van Pipi is. Vroeg in de morgen is Pipi naar de bosnegers gegaan en heeft ze verteld, dat Jaloekama een groot stuk goud wist te liggen, en ze vroeg of hij daarmee zijn schulden af zou kunnen doen.

Ze sprongen natuurlijk meteen uit hun hangmatten en omringelden de hoofdman in de bijhut. Of dat waar was, vroegen ze, wat zijn moeder hun had verteld. En ja, het gemakkelijkst was natuurlijk geweest, als Jaloekama het ontkend had. Maar dat was hem te min. Hij is een fiere Indiaan, hij heeft nog nooit in zijn leven gelogen. Daarom gaf hij het toe, maar hij verzekerde meteen, dat hij nooit de plaats zou vertellen, waar het goud zich bevond.

Ze begrepen het niet. Ze meenden, dat hij zo sprak om het goud duur te kunnen verkopen. Daarom beloofden ze, dat ze hem meteen al zijn schulden kwijt zouden schelden en dat hij nog katoen en vishaken toe zou kunnen krijgen. Hoe zwaar was het stuk? Als een pijlpunt? Als een bijl? . . . Een stuk van een paar kilo dus? . . .

Ze maakten met trillende vingers hun trommels open en stalden hun schatten voor hem uit. Dat alles zou zijn eigendom zijn, als hij meeding om hun het goud te wijzen.

Ze grepen een rol van de mooiste katoen, duwden die moeder in de handen en hingen Paura grote strengen kralen om. Pak aan, voor jou! Voor de zoon van de machtigste hoofdman der Indianen . . . Hun grote vriend Jaloekama! . . .

Maar vader Jaloekama zei tegen moeder en Paura, dat ze die dingen neer moesten leggen en dat deden ze. De negers wisten zich geen raad, ze waren wild van begeerte. Ze ver-

klaarden vader voor idioot, ze dreigden hem, ze smeekten hem om hun alleen maar de richting te wijzen, waarin het goud te vinden was. Die met het hoedje viel voor vader op de knieën en vertelde half huilend, dat hij Jaloekama zijn hele leven als zijn grootste weldoener vereren zou, als die nu maar eindelijk verstandig wilde zijn. En zo waren ze uren met hem bezig, maar de hoofdman bleef standvastig.

„Dan nemen we je gevangen,” zeiden ze boos, nadat ze samen fluisterend overlegd hadden. „Wij laten je niet los, vóór we het weten.”

„Het is goed,” antwoordde Jaloekama. „Maar het zal je niet helpen.”

„Wij zullen je dwingen,” zeiden ze. „Je weet nog niet over welke macht wij beschikken in ons dorp.”

En toen hebben ze hun spullen ingeladen en zijn haastig met hem weggevaren. Om zijn zieke voet en om de smeekbeden van moeder Melioe gaven ze niets. En wat zullen ze met hem uitvoeren, die harde kerels, als ze in hun verre dorp gekomen zijn? . . .

Moeder Melioe wringt haar handen en bijt haar tanden op elkaar om niet te huilen. En als Panokko het verdriet van zijn moeder ziet, willen de tranen naar zijn ogen schieten, maar hij houdt ze terug. Natuurlijk, hij, de zoon van de hoofdman! „Waarom deed je dat toch, Pipi?” vraagt hij.

De oude vrouw kijkt niet op. Ze blijft met een stokje in de as roeren en legt een paar smeulende kolen tegen elkaar, waaruit een fijn, blauw rookzuiltje begint op te stijgen.

„Goud,” zegt ze. „Veel goud, veel mensen . . . Zwarte mensen, witte mensen . . . Rode mensen terug naar hun land! . . .”

Dus dáárom! Omdat ze bijna krankzinnig is van verlangen naar haar geboorteland! Daaraan heeft ze nu misschien haar eigen zoon opgeofferd . . .

Panokko zucht en kijkt de kring rond. Hij ontmoet de blik van zijn vriend Wempi, die naast zijn moeder staat. Ze kennen elkaar al zo lang, ze hebben geleerd om met de ogen te praten.

„Gaan we?” vraagt Wempi, alleen met de ogen.

„Natuurlijk,” antwoordt Panokko.

En geen van de anderen heeft daar iets van gemerkt.

„Breng ons wat te drinken,” vraagt Panokko.

Olisiana haalt de kruik en de drinkbootjes. Panokko neemt die over en schenkt eerst voor zijn vrienden in, dan voor zich zelf.

„Haal ons veel koeken,” zegt hij. „Zoveel als er vingers aan twee handen zijn. Geef ook een paar stukken vlees van de barbakot.”

„Ha!” zegt Arawatta. Het begint tot hem door te dringen, wat er gebeuren zal. Hij rent weg en komt terug met de strijdknops van zijn vader: een kort, zwaar stuk hout met scherpe kanten, aan een riem die om de pols sluit. Een geweldig wapen in zijn sterke vuist. En de moeder van Wempi hangt haar zoon een talisman om: een stuk bot dat al lang in de familie is, afkomstig van een machtig strijder onder de Indianen.

„Wij gaan,” zegt Panokko. „Paura, maak Awawa los.”

Hij keert zich om. Dan staat moeder voor hem, legt haar hand op zijn hart en drukt even haar hoofd daarop. Dat is alles, maar het betekent veel.

Snel laden ze het vlees uit de korjaal en geven het over aan

de vrouwen, die hen volgden. De hond zit al te wachten in de boot. Wempi vindt onder het zitbankje bij de boeg de bessen, maar legt ze grijnzend weer terug. Arawatta duwt ongeduldig de korjaal af en snel schieten ze de donkere rivier op.

Wanneer ze omkijken bij de bocht, zien ze bij de laatste glans van het daglicht alleen Pipi op de aanlegplaats staan.

10. DE BEVRIJDING

Helemaal donker wordt het niet. Wanneer het daglicht verdwenen is, beginnen de sterren te blinken in de smalle strook van de hemel, die tussen de hoge, zwarte wanden van het oerwoud zichtbaar is. Ze weerspiegelen zich in het donkere water en dat is voor Panokko genoeg om de weg te vinden. Hij zit op de bestuurdersplaats en houdt zijn blik gevestigd op de kleine, donkere figuur van Wempi, die op de boeg zijn pagaai hanteert en intussen uitkijkt naar drijvende boomstammen. Wempi heeft katteogen. Er ontgaat hem niets. Zelfs een klein, drijvend eiland van waterplanten, door de regens losgeraakt van de oever, merkt hij op en met een gebaar van zijn hand geeft hij aan, hoe er omheen gestuurd moet worden. En midden in de boot zit Arawatta en roeit met een kracht, dat het water soms schuimend opspat voor de boeg.

Ze spreken geen woord. In het bos fluiten de kleine apen, een nachtvogel schreeuwt en om hen heen is voortdurend het zachte gepiep van vleermuizen. Soms plonst een grote vis, die een luchtje komt scheppen. En een enkele maal zucht Awawa, die zich aan Panokko's voeten heeft neergevlijd, alsof hij een zwaar hoofd heeft in de onderneming.

Panokko berekent, dat ze zich eigenlijk niet behoeven te haasten. Tegen de middag zijn de negers met vader Jaloe-

kama vertrokken, maar die zes uren voorsprong zijn maar schijn. De zwaargeladen handelskorjalen halen niet de helft van de snelheid, die zij met hun lichte boot ontwikkelen. En vóór het invallen van de duisternis zullen de zwarte mannen ergens aan de oever een kamp hebben moeten inrichten. Dat kost ook tijd.

Toch matigt hij de snelheid van de korjaal niet. De onrust in zijn hart drijft hem voort. Hij wil bij zijn vader zijn. Misschien zullen de negers nog niet slapen, als zij ze ingehaald hebben. Goed, dan zullen ze wachten, dicht in de buurt. En ze zullen vader Jaloekama kunnen bijspringen, als hij hulp nodig mocht hebben. Of ze sterk genoeg zullen zijn, zij met z'n drieën tegen vier volwassen kerels? Daar vraag je niet naar, als het om je vader gaat . . . En als de schooiers het hart hebben om vader Jaloekama te martelen . . .

Hij tast even naar de bos pijlen aan zijn voeten. En dan slaat hij met al zijn kracht de pagaai in het water. Want ineens denkt hij aan de grote waterval, nog een uur of vier varen voor hen uit. Beneden die val is een verlaten Indianendorp met oude, vervallen hutten. Misschien zullen de negers zich gehaast hebben om nog voor zonsondergang dat dorp te bereiken; dat bespaart hun het inrichten van een boskamp.

De bosnegers zijn meesters in het passeren van zo'n val. Ze kennen iedere steen in de bruisende stroom, iedere verborgen klip. Maar hij, Panokko, is er slechts één keer langs gekomen, toen hij met vader Jaloekama naar dat dorp ging om op de verlaten kostgrond plantjes te zoeken voor oeraligif... Zouden ze er goed doorkomen met de boot? ... Misschien zal het licht genoeg zijn om de rotsen te onderscheiden, want de maan is opgekomen en waar de begroeiing op de oostelijke oever minder hoog is, valt haar zilveren glans al op het water. Een half uur later staat zij boven de hoogste toppen, een grote, gele schijf, aan de rechterzijde iets afgeplat. De zon heeft er een stukje van opgegeten, maar niet zoveel, dat ze vader Jaloekama niet zullen kunnen vinden. Kapoe-ta-no is goed voor hen . . .

Ze varen nog door de schaduw, op de grens van de lichtstrook. Steeds breder wordt die strook en soms, na een bocht, staat de maan achter hen en verlicht de rivier over de hele breedte. Dan wijken ze nog verder naar de oever terug. Het ene uur na het andere varen ze zo door, steeds met dezelfde snelheid. Dan houdt Wempi zijn pagaai in.

„De val,” zegt hij.

Het is het eerste woord dat gesproken wordt. Ze luisteren scherp en horen in de verte een ruisend geluid, alsof daar een storm door de bomen vaart. Wanneer ze nader komen, verandert het in een steeds zwaarder gedreun. Awawa luistert er ook naar. Hij staat rechtop in de korjaal, met de voorpoten op de rand en steekt snuffelend zijn neus in de lucht. Maar waarom gromt hij nu zo boos? . . .

„Pagaaïen in!” fluistert Panokko.

Aan de overzijde van de rivier glimt even een zwakke, gele vuurschijn door de struiken, duikt weer weg, licht weer op. Zonder de waarschuwing van de hond zouden ze het wellicht niet eens hebben opgemerkt. Dat moet het kamp van de bosnegers zijn. Ze hebben dus gelukkig geen tijd meer gehad voor de val!

Recht de rivier oversteken in het maanlicht zou gevaarlijk zijn. Ze keren hun korjaal, roeien stroomop tot voorbij de eerste bocht en keren dicht langs de andere oever terug. Geruisloos dopen ze hun pagaaïen in het water tot in de nabijheid van het kamp. Dan halen zij ze in en trekken zich aan de struiken nog wat verder, tot zij de korjalen van de bosnegers zien liggen, zover mogelijk op de lage oever getrokken en met lianen vastgebonden aan de bomen. Zouden ze hun korjaal er maar niet gewoon naast leggen? Het is stil in het kamp, de negers zullen wel slapen . . .

Maar opeens verstijven ze, houden de boot tegen en duiken weg onder de struiken, want op de oever is gerucht. Er knapt een takje, er is het bijna onhoorbare geschuifel van blote voeten in het zand en dan verschijnt in het maanlicht aan de kant van de stroom de reusachtige gestalte van Mooïman met zijn lange schouderdoek en met een houwer in de hand. Hij

staat een poos roerloos over het glanzende water te kijken. Daarna bukt hij zich en frutselt aan de knopen van de lianen, waarmee de boten vastliggen. Eén bindt hij zorgvuldig over. En dan richt hij zich plotseling op en kijkt in de richting, waar de boot van de jongens onder de struiken ligt . . .

Ze houden de adem in. Heeft de neger hen ontdekt? . . . Als het zo is, weet hij knap te huichelen! . . . Hij rekt zich uit met beide armen omhoog, gecuwtd hoorbaar, schraapt zijn keel en spuugt in het water, zo ver hij kan. Dan keert hij zich om en loopt neuriënd terug naar het kamp.

Het blijft stil. De jongens trekken voorzichtig langs de takken hun boot een eind terug, verder van de aanlegplaats af. Daar vinden ze een kleine inham, leggen er hun korjaal vast en zitten fluisterend te overleggen. Mooiman heeft hen niet gezien, daar zijn ze het wel over eens. Waarschijnlijk is de zorg voor de korjalen zijn laatste gedachte geweest, hij zal nu al wel in zijn hangmat liggen. Dan is het nu de tijd om het kamp te besluipen. Van de achterkant kan dat het best. Van die zijde zullen de negers het minst gevaar duchten en als ze iets mochten horen, zullen ze aan een bosdier denken.

Ze verdelen de plaatsen. Awawa moet in de boot blijven: op dit soort jacht is hij niet afgericht. Voor de zekerheid bindt Panokko hem aan een zitbank vast en gebiedt hem fluisterend om zich heel stil te houden. Arawatta zal aan deze zijde van het kamp blijven. Wempi moet proberen er vlak achter te komen, recht tegenover de aanlegplaats. En Panokko, die bekend staat als de beste sluiper, zal met een wijde boog om het kamp heen de overkant trachten te bereiken. Hij heeft de verste weg af te leggen en zal, zodra hij er is, de roep van de wayoko nabootsen, de kikker met de brede mond, die om regen roept. Dat klinkt als een zacht gefef,

als het geblaf van een hond in de verte. En dan zal vader Jaloekama meteen weten, dat er hulp in de buurt is, want op die manier riepen hij en Panokko elkaar altijd, als ze samen op jacht waren.

„En dan?” vraagt Wempi. „Wat doen we dan?”

„Dat zullen we zien,” fluistert Panokko. „Als het kan, moeten we mijn vader bevrijden zonder dat de negers het merken. Is dat gelukt en kunnen we terugtrekken, dan roept de tokoro. Moet er gevochten worden, dan roept de grote, zwarte uil. Is het goed?”

„Het is goed,” zeggen ze. En Arawatta maakt een dreigende beweging met zijn strijdknoks en gromt zacht. Hij schijnt op een gevecht te hopen.

Ze nemen hun bogen en pijlen en vertrekken. De duisternis van het bos neemt hen op. Half op de tast zoekt Panokko zijn weg, eerst van de rivier af recht het bos in tot voorbij het kamp, dan met een wijde boog naar rechts om het kamp heen. Soms kan hij rechtop door de lianen sluipen, dan weer moet hij zich gebukt of op zijn buik onder doornige takken doorwringen. En steeds tasten zijn voeten en zijn handen naar een plaats waar geen dorre tak hem verraden kan.

Het is niet moeilijk. Panokko heeft dit werk van jongsaf gedaan, als een spelletje met zijn vriendjes en ook op de jacht. Een enkele lichtstraal is voldoende om hem de weg te wijzen. Het ergst zijn de muskieten, die in een wolk om hem heen zoemen. Overal op zijn lichaam hebben ze zich neergezet en zuigen zijn bloed. Hij kan ze niet wegslaan, hoogstens mag hij eens voorzichtig over een der pijnlijkste plekken strijken. Maar ook daar gunt hij zich bijna geen tijd voor.

Hij is nat van het zweet, als hij het kamp geheel rondgeslo-

pen is en er voorzichtig op aan kruipt. Door de struiken die hem nog van de open kampplaats scheiden, ziet hij vuur glimmen. Een wilde banaan met grote bladeren dekt de laatste meters van zijn weg en weldra kan hij daarnaast zijn hoofd voorzichtig uit de ruigte steken.

Daar ligt het kamp. Het zijn vier dakjes van palmladeren, elk met een hangmat eronder, die tussen twee bomen is gespannen. Naast elke hangmat staat een waterkruik en een houwer is daarbij in de grond gestoken. Aan de rivierkant smeult het vuur en de nachtwind blaast de rook in de richting van de slapenden, zodat ze weinig last hebben van muskieten... Dat alles neemt Panokko in een ogenblik in zich op. Maar waar is zijn vader? Hij ziet hem nergens. En even bevliegt hem de angst, dat hij er niet zijn zal, dat de negers hem onderweg...

Hij durft niet verder te denken. En hij moet een paar maal slikken, voor hij de roep van de wayoko kan nabootsen. Dan lukt het, eerst heel zacht, dan wat harder, een lokkend, smekend geluid...

Van de overkant komt het eerste antwoord. Pas op, Arawatta, niet te luid!... En daar is ook Wempi, aan de andere kant. Meesterlijk, Wempi, een echte wayoko doet het niet beter!... De vrienden liggen klaar. En zeker evenals hij met de pijl op de boog...

Opeens richt Panokko zijn hoofd op. Dicht bij hem klinkt nogmaals de roep van de wayoko! En hij zou willen schreeuwen van vreugde, want dat doet zijn vader! En nu ziet hij ook iets bewegen, niet ver bij hem vandaan aan de bosrand... Ligt vader Jaloekama daar op de grond?...

Panokko heeft zich op de knieën opgericht, maar duikt ineens weer neer, want in de voorste hangmat is beweging. En

dan hoort hij de spottende stem van Mooiman: „Hoe gaat het, Jaloekama? . . . Hebben de muskieten je al flink te pakken? Dat zal een lekker gevoel zijn in je zieke voet! . . . Als het je mocht vervelen, het behoeft je maar een paar woorden te kosten, dan sta ik je mijn hangmat af, hoor! Zeg ons waar het goud is en wij zullen je behandelen als een koning! . . . Zeg je niks, stijfkop? Lig daar dan maar tot morgen! Ik ga nu slapen, ik heb er genoeg van om mij met je bezig te houden. Wel te rusten, vriend!”

Hij neemt een paar slokken uit zijn kruik, legt zich weer neer, zucht behaaglijk en ligt stil. Zijn zware ademhaling is duidelijk te horen. Die wordt regelmatig, stokt even en gaat dan over in een zacht gesnurk. En pas dan kruipt Panokko als een slang in de richting van zijn vader.

Daar ligt Jaloekama, op zijn rug, op een dun bed van palmbladeren, met de armen uitgespreid. Om zijn polsen zijn dunne lianen gebonden, die aan twee bomen zijn vastgemaakt. Zo hebben de wrede kooplui in hun hebzucht een hoofdman der Indianen durven prijsgeven aan de gevaren van de nacht! Maar ze hebben niet met zijn zoon gerekend! Zo'n kleine jongen was hun te min om er aandacht aan te schenken! . . . En daardoor zal hun hele plan mislukken! . . . Liggend naast zijn vader trekt Panokko het jachtmes uit zijn gordel en snijdt een der lianen bij de boom door. Verder kan Jaloekama zich zelf wel helpen. Ze spreken niet. Ze tasten slechts even naar elkaars hand. Dan krijgt Panokko het mes terug en kruipt voor zijn vader uit. Eerst langs de bosrand in de richting van de rivier, dan langs de oever tot bij de korjalen. Hij lacht in zich zelf, want het is gelukt: Vader is vrij! Mocht nu nog een der negers wakker worden en hen

achtervolgen, dan zal een pijl van Arawatta of van Wempi hem treffen! . . .

Wat doet vader nu? Hij is bezig met de korjalen . . . Hij neemt de pagaaien en laat ze in het water glijden. Ze drijven weg op de stroom. Heel goed! Voorlopig zullen de negers met de handen moeten roeien. Of eerst nieuwe pagaaien maken . . .

Ze bereiken de bosrand. Daar laat Panokko de tokoro roepen, met een diepe, verheugde klank! Dan sluipen ze verder naar de boot. Vader Jaloekama kan niet snel met zijn zieke voet. Arawatta staat al te wachten, als ze aankomen. Waar blijft Wempi? . . .

„Wempi hier, Wempi weg,” fluistert Arawatta. Maar wat zijn vriendje nog wilde, weet hij ook niet. De boog heeft hij achtergelaten.

Ze zetten zich in de boot, Jaloekama op de bestuurdersplaats. De hond kan een zacht gepiep van blijdschap niet onderdrukken en likt de handen van de grote baas. Panokko zit klaar met de pagaai en Arawatta heeft de liaan al losgeknoopt. En nòg moeten ze op Wempi wachten . . . Opeens duikt hij op tussen de struiken en springt in de korjaal. Meteen duwt Arawatta af. Ze drijven de rivier in. „Waar bleef mijn vriend zo lang?” vraagt Panokko verwijtend.

Maar Wempi heeft geen antwoord te geven. Want op dat ogenblik breekt op de kampplaats het geschreeuw van Mooiman los. Hij heeft de ontvluchting van zijn slachtoffer ontdekt. Nu horen ze ook de stemmen van de andere negers, eerst in het bos, dan bij de aanlegplaats. Zeker rennen ze nu de hele kampplaats rond om Jaloekama te zoeken.

De jongens roeien wat ze kunnen, maar bijna onhoorbaar en dicht langs de oever.

„Haast je niet,” zegt Jaloekama zacht. „Ze kunnen ons toch niet achterhalen, nu ze geen pagaaien hebben.”

De stemmen van de negers sterven weg in de verte. Een half uur roeien ze nog door. Dan komen ze bij de plaats, waar aan de kant van de rivier een paar grote, grijze stenen boven het water uitsteken. Daar houden ze stil en halen de voorraad koeken en vlees te voorschijn, die de vrouwen hebben meegegeven. Maar voor ze beginnen te eten, houdt hoofdman Jaloekama een toespraak.

„Mijn hart wist, dat mijn zoon en zijn vrienden zouden komen,” zegt hij. „Maar het was vervuld met vrees, omdat ze jong zijn en onervaren. Nu weet ik: al zijn hun lichamen onvolgroeid, hun geest is volwassen gebleken, moedig als die van de jaguar, listig als van de slang. Daarom verklaar ik, hoofdman Jaloekama, die wellicht zijn leven aan jullie te danken heeft: mannen hebben jullie je getoond, mannen zullen jullie voortaan zijn. In de vergadering van het volk zullen mijn zoon en zijn vrienden hun plaats mogen innemen en als zij spreken, zullen wij luisteren. Zo is het!”

Een mooiere beloning hadden de jongens zich niet kunnen denken. Panokko en Wempi zijn er stil van. En Arawatta ook. Maar hij alleen omdat zijn geest langzamer werkt dan die van de anderen. Als het tot hem doordringt, wat de hoofdman heeft gezegd, breekt hij los in een gelach, dat de apen in het bos ervan beginnen te schreeuwen.

Ze zitten te eten in de maneschijn, die zo helder is, dat ze de hele rivier, van de ene bocht tot de andere, kunnen overzien. Ze zien zelfs de striemen van de lianen om de polsen van Jaloekama.

„Hoe zal het verder gaan?” vraagt Panokko. „Nieuwe pagaaïen hebben de negers in een paar uur klaar. Zullen ze morgen niet terugkeren in ons dorp?”

„Nee,” zegt Wempi. „Morgen komen ze niet. En overmorgen ook nog niet . . .”

Zelfs Jalockama kijkt hem verwonderd aan.

„Hoe weet je dat zo zeker, Wempi?”

Wempi grinnikt zacht.

„Wel,” zegt hij, en hij wacht even, om de spanning een beetje te rekken, „ik zag in de boot de bessen liggen die ik voor mijn moeder mee moest brengen. En ik vond, dat die lelijkerds wel een beetje buikpijn verdiend hadden. Daarom ben ik nog gauw even teruggeslopen en heb ik in elke kruik twee kleine besjes gedaan . . .”

11. DE WITTE MANNEN

De nacht is haast voorbij, als ze het dorp naderen. De maan staat laag in het westen en daar tegenover glanst de eerste gele streep van de dageraad. Nevels rollen over het water en soms zitten Jaloekama en de jongens er tot de schouders in, zodat Pipi, die op de aanlegplaats staat, vier hoofden en een hondekop naar zich toe ziet drijven. Ze breidt haar armen uit en schreeuwt van ontzetting.

In dit vreemde ochtendlicht, dat van twee kanten invalt, neemt alles wonderlijke vormen aan. Panokko meent op de oever een grote vleermuis te zien. Maar het is Pipi met haar schouderdoek. Zij heeft daar de hele nacht gestaan en al maar de goede Geest aangeroepen om haar zoon te bevrijden, die door haar schuld van zijn gezin is weggevoerd.

Zij kan zich niet beheersen, als ze hem behouden uit de koraal ziet stappen. Huilend werpt zij zich voor hem neer en omklemt berouwvol zijn gezonde voet. Jaloekama streelt haar dunne haar en richt haar op. Aan zijn hand voert hij haar naar de hut als een teken, dat hij haar alles vergeven heeft. Maar hij bedenkt, dat ze nu toch wellicht haar zin zal krijgen. Nu bekend is geworden, dat hier goud zit, zullen ze wel moeten verhuizen. En waar zouden ze anders heen moeten dan dieper het land in, naar de overkant van de savanne? . . .

Alle honden van het dorp blaffen een welkom en de vrouwen en kinderen rennen naar de hut van de hoofdman om hem te begroeten. Jaloekama zit met de kleine Toeloe in de arm. Paura heeft zijn vrije hand gepakt en Olisiana vlijt zich tegen zijn schouder. Moeder Melioe is al bezig een nieuw verband van geneeskrachtige bladeren om zijn zieke voet te leggen en zij straalt van blijdschap, dat zij dit weer doen mag.

Vader Jaloekama vertelt de mensen in het kort hoe alles gegaan is en prijst de drie jonge mannen, die hem hebben bevrijd. „Mannen” zegt hij. Niet meer: „jongens”. En hij deelt zijn besluit mee, dat ze voortaan recht van spreken zullen hebben. Een gejuich gaat op. Panokko, Wempi en Ara-watta worden omhelsd en gefeliciteerd en eigenlijk zou er nu gedanst moeten worden, maar ze zijn allen veel te moe na de doorwaakte nacht en trekken zich terug in hun hangmatten.

Wanneer ze laat in de middag ontwaken, zijn de mannen thuisgekomen uit het jachtkamp. Die worden feestelijk ontvangen en er heerst veel vreugde, want ze hebben grote voorraden meegebracht, zodat het dorp geen honger zal behoeven te lijden in de regentijd. Wanneer dagenlang de hemel donker zal blijven, de zware slagregens neerruisen en de paden door het moerassige bos onbegaanbaar zijn, zullen de mensen rustig in hun hangmatten kunnen liggen. En wekenlang zullen ze kunnen luisteren naar de verhalen van de avonturen, die de mannen op de jacht hebben beleefd.

Het feest duurt de hele nacht. Er wordt gegeten en kasjiri gedronken, de feestdrank van de Indianen, en er wordt veel gedanst ter ere van Kapoe-ta-no, die de jagers voorspoedig heeft gemaakt. Er zijn een paar mannen die de hele nacht

door dansen en dan half bewusteloos in hun hangmat rollen. En Jaloekama zit tevreden voor zijn hut en rookt lange sigaren met een dekblad van dunne boombast en een rolletje tabak van binnen. Soms blaast hij de rook peinzend langs zijn zieke voet.

De volgende morgen is er feest voor de kinderen. Ze spelen het vrolijke apenspel en ook heel wat volwassenen doen mee. De apen klimmen in de bomen om het dorp. Ze slingeren zich aan lianen van de ene tak naar de andere, loeren om de stammen, trekken rare gezichten, krabben zich, piepen en knorren en doen net alsof ze echte apen zijn. De jagers moeten ze schieten met stompe pijlen, die geen pijn doen, maar als ze mis schieten, moeten ze de boog afgeven en worden ze aap. Wie het langst jager blijft, heeft het gewonnen. En wie zou dat weer anders zijn dan Arawatta? . . .

Maar midden op de dag wordt de feestvreugde onderbroken door een angstaanjagende gebeurtenis. Een paar vrouwen zijn naar de rivier gegaan om water te halen. Die komen opeens verschrikt terughollen en schreeuwen, dat er korjalen in aantocht zijn. Drie korjalen met zwarte mannen erin en ook twee vreemde wezens, het lijken wel witmensen! . . .

Jaloekama neemt ogenblikkelijk zijn maatregelen. Kort klinken zijn bevelen. De vrouwen en kinderen het bos in en niet terugkomen, vóór ze geroepen worden. De mannen zich wapenen en zich opstellen langs de bosrand. Wanneer de vreemdelingen aan land komen, ze insluiten. Maar niet beginnen met de aanval vóór de hoofdman het beveelt.

Zelf zet Jaloekama zich ongewapend op de bank voor zijn hut en steekt een nieuwe sigaar op. Aan zijn gezicht is niet te zien, wat er in hem omgaat. Hij verschikt de snoeren met dierentanden op zijn borst en ziet, dat zijn mannen zich op-

gesteld hebben. Dan zucht hij en strekt zijn benen behaaglijk uit. Zo, nu mogen ze komen! . . .

Daar zijn ze. Vlak na elkaar lopen drie grote korjalen de zandige oever van de aanlegplaats op. Zwarte mannen springen eruit en brengen de bagage aan land: blikken trommels, kisten, grote pakken. Het wordt een hele stapel. Waarom laden ze alles uit? En waarom kijken ze zo vreesachtig in het rond? Ze doen geen stap dichterbij dan nodig is en trekken zich haastig terug in de boten . . .

Nu komen de beide witmensen de oever op. Ze staan bij de bagage en praten met de bosnegers. Ze schijnen het niet eens te zijn met de zwarte mannen. En zie, die stoten de korjalen weer af en roeien terug in de richting vanwaar ze gekomen zijn! . . . Ze gaan weg! Wat moeten die twee witte vreemdelingen nu met al die bezittingen en zonder boten? . . . Zijn ze soms van plan om hier voorgoed te blijven?

Ze hebben beiden een donderbus op de schouder. Die leggen ze op de kisten en dan komen ze naderbij. Jaloekama kan ze nu goed opnemen en van beide kanten uit de struiken loeren de ogen van zijn mannen zonder dat de vreemdelingen het merken.

Hun lichamen zijn in zandkleurige doeken genaaid van de hals tot de voeten en ze hebben witte hoeden op. De een is oud. Zijn rug is al een beetje gebogen en de onderkant van zijn gezicht is bedekt met lange, grijze haren, die op zijn borst afhangen. De ander is veel jonger en heeft een bleek gezicht zonder haren. Ze kijken niet om en merken niet, dat achter hen de Indianen uit de struiken komen en hen afsluiten van de rivier.

Jaloekama blijft rustig zitten en trekt aan zijn sigaar. Op enkele meters voor hem staan de vreemdelingen stil. Ze ne-

men hun hoeden af en groeten ernstig en eerbiedig. En dan komt de grote verrassing! Want die ene, de jongste, spreekt de taal der Indianen, wel met een vreemde tongval, maar toch goed verstaanbaar!

„Wij groeten u, hoofdman Jaloekama,” zegt hij. „Wij komen als uw vrienden.”

„Wie heeft u mijn naam gezegd?” vraagt Jaloekama.

„De zwarte mannen, die ons hier gebracht hebben,” antwoordt de blanke.

„En waarom zijn die zo haastig teruggegaan?”

De kring van de Indianen is nu heel nauw samengetrokken. Ze staan vlak achter de blanken en hun pijlen zijn dreigend gericht op de ruggen van de vreemdelingen. Die merken het plotseling, maar ze schijnen er niet erg van te schrikken.

„De zwarte mannen waren bang voor u,” zegt de jongste.

„Bang? Waarom?”

De blanken kijken elkaar aan en lachen.

„Ze hebben vreselijke verhalen van u gehoord,” zegt de een.
„Gisteravond, toen wij de grote val door waren, troffen wij in een kamp aan de rivier vier bosnegers, kooplui, die doodziek in hun hangmatten lagen. Een boosaardige worm knaagde in hun ingewanden. Ze wilden ons niet zeggen, hoe dat kwam. Maar aan een der zwarte mannen die bij ons waren, hebben ze verteld, dat ze u gevangen genomen hadden en meegenomen naar dat kamp. In de nacht zou u op een geheimzinnige manier ontvlucht zijn en 's morgens bleek, dat u ze alle vier met die boze ziekte had geslagen. Wij hebben ze medicijnen gegeven en vanmorgen wilden ze verder reizen naar hun dorp, maar toen bleken hun pagaaïen verdwenen te zijn. Na hun verhaal hielden de negers die ons hier gebracht hebben, u voor een machtig tovenaar en ze durfden uw dorp niet in.”

Wempi, die met zijn pijl en boog tussen de mannen staat, begint zacht te grinniken, maar de hoofdman kijkt hem aan en dan houdt hij zich verschrikt stil.

„Bent u niet bang?” vraagt Jaloekama.

„Neen,” is het antwoord. „Wij weten, dat u geen tovenaar bent. Het is het slechte geweten, dat de zwarte mannen bang voor u maakt. Wij hebben geen slecht geweten. Wij komen als uw vrienden en wij hebben geschenken voor u meegebracht om u dat te bewijzen. U kunt uw mannen wel zeggen, dat ze de wapens neerleggen, hoofdman. U ziet, dat wij ook ongewapend zijn.”

Dat doet Jaloekama, alleen met een knik. De Indianen leggen hun bogen en pijlen achter zich op de grond en scharen zich om hun hoofdman. Maar een paar blijven de vreemde-

lingen afsluiten van de rivier. Jaloekama kijkt naar de hemel, waar donkere wolken zich samenpakken.

„Hoe komt het, dat de jongste witte man onze taal spreekt?” vraagt hij.

„Die heb ik geleerd om de vriend van de Indianen te kunnen worden,” antwoordt de blanke. „De witte mensen hebben uw volk vroeger veel kwaad gedaan. Maar ik ben in dit land gekomen om u te vertellen, dat niet alle witte mensen zo slecht zijn, en om u een boodschap te brengen van Kapoe-tano, de Heer van de hemel, die ons aller Vader is . . .”

„Kapoe-tano is de Vader der Indianen,” zegt Jaloekama.

„Hij is ook onze Vader,” houdt de blanke vol. „Alle mensen, de rode, de witte en de zwarte zijn door Hem gemaakt. Onze huid is wit, omdat wij uit een koud land komen, waar de zon weinig schijnt. Maar ons bloed is rood als het uwe. Daarom zijn wij broeders en durven u vragen, ons gastvrijheid te verlenen.”

Jaloekama zwijgt een poos. Hij weet niet waarom, maar hij kan geen afkeer hebben van de witte mannen. In elk geval schijnen ze niet gevaarlijk te zijn.

„Uw verzoek is toegestaan,” zegt hij. „Er zal een hut voor u ontruimd worden en mijn mannen zullen u helpen om uw bagage daarin te brengen. Uw wapens moet u afgeven. Die zullen in mijn hut voor u bewaard worden.”

De vreemdelingen spreken een paar woorden met elkaar in een vreemde taal.

„Wij willen u graag over het doel van onze reis spreken,” zegt de jongste.

„Later,” antwoordt Jaloekama. „Zie naar de hemel en haast u, indien u niet nat wilt worden.”

En hij geeft Panokko de opdracht, om zo snel mogelijk de vrouwen en kinderen terug te halen.

Nog juist voor de bui losbreekt, zijn allen onder dak. En uit alle open hutten wordt door het gordijn van regen veel gegluurd naar de beide witte mannen, die bezig zijn om zich in te richten. Tussen de palen door, die het dak steunen, kan men ze bezig zien.

Wat zijn het vreemde wezens! Hun huid heeft de ziekelijke kleur van planten, die in het donker zijn gegroeid en dat zijn meestal vergiftige planten! En het kan toch niet goed zijn, dat de oude zoveel haren heeft op zijn wangen en zijn kin, want bij geen enkele Indiaan groeien daar haren . . . Verder kijken ze je recht in de ogen, wanneer ze tegen je praten, net als een hond. Dat is niet beleefd! Je behoort tegen een ander te spreken met afgewend gelaat en slechts nu en dan even naar hem op te gluren. En ook is het gek, dat ze zonder vrouwen op reis zijn gegaan! Nu moeten ze zelf hun hangmatten spannen en hun kleren wassen en hun eten koken.

Of zouden er geen vrouwen zijn bij de witmensen? . . .

Het zijn griezelige schepsels! Maar als de trommels opengaan, zijn er mensen die dat vergeten, want welk een schatten komen dan voor de dag! En nog voor de regen helemaal over is, sluipen de kinderen aarzelend dichterbij en staan begerig te kijken naar alles wat door de handen van de blanken gaat: kralen zo rood als bloed of blauw als de hemel, die nu weer zichtbaar wordt tussen de brekende bewolking. Fluitjes en kammen; kleine belletjes, met een stemmetje zo helder als de muziek van vallende waterdruppels in de rivier! En nog veel meer heerlijkheden.

De blanken delen ervan uit aan alle kinderen die moedig genoeg zijn om bij hen te komen. Paura, met zijn aapje op

de arm, zit al op een bankje vlak naast de oude grijskop en hij krijgt een wonderlijk voorwerp: een stukje hard water, waar hij zichzelf in kan zien! Een spiegeltje heet zo'n kostbaar ding . . . Hij heeft er geweldig veel plezier mee en het aapje ook. Dat wil er telkens in kijken en grijpt dan met zijn zwarte handje achter de spiegel naar die andere aap, die hij maar niet vinden kan. De blanken lachen er ook om.

Maar opeens komt Pipi aanstropelen en grijpt Paura mopperend bij de arm om hem mee te sleuren. En als een van de witmensen ook haar een lange streng kralen aanbiedt, krijgt ze een hoestbui van boosheid en dreigt hem schreeuwend met haar stok.

Pipi is vol haat tegen de blanke vreemdelingen. Ze ziet er alweer een straf van God in, dat ze hier gekomen zijn.

„Stuur ze toch weg!” zegt ze tegen Jaloekama. „Ze zullen ons niets dan ellende brengen!”

„Hoe kan ik dat doen?” vraagt Jaloekama. „Ze hebben geen boot!”

„Geef ze een boot en jaag ze daarin terug!”

„Dan komen ze om in de grote val,” zegt Jaloekama.

Hij luistert verder niet naar haar. Hij laat de mannen van het dorp bij elkaar roepen. Ze nemen elk een bankje mee en zetten zich in een kring voor de hut van de hoofdman. Jaloekama prent ze in om straks allen goed te luisteren. De witte vreemdelingen zullen natuurlijk op een of ander voordeel uit zijn. Zo is het met de blanken altijd geweest en zelden hebben ze dat oprecht verteld. Dat de Indianen dus een scherp gehoor mogen hebben en een voorzichtig hart, om achter de woorden van de jonge blanke de waarheid te ontdekken! . . .

De gasten worden geroepen en krijgen een plaats in de kring.

Ze brengen meteen hun geschenken voor het dorp mee en leggen die voor de hoofdman neer: bijlen, houwens en messen, disselbijlen om boomstammen mee uit te hollen tot boten, een grote rol rood katoen en doorzichtige zakjes met vishaken.

Het zijn grote schatten voor de Indianen, te meer omdat ze nu met de bosnegers geen zaken konden doen. Maar Jaloe-kama kijkt er nauwelijks naar en bedankt er ook niet voor, want hij wil geen verplichtingen hebben. Het zal wel blijken, dat de vreemdelingen er hun eisen voor zullen stellen.

„Vertel ons nu het doel van uw reis,” zegt hij.

Panokko zit dicht bij zijn vader, ingesmeerd met de rode koesoewé en geverfd met zwarte figuren als een volwassen man. Het is de eerste volksvergadering die hij in alle rechten mee mag maken. Hij is blij en trots, want vroeger stond hij achter de kring op eerbiedige afstand te luisteren, zoals ook nu de vrouwen en de kinderen doen. Wempi zit tegenover hem naast zijn vader Malili en rekt zich uit om wat groter te lijken. En Arawatta, die geen vader meer heeft, is vlak naast de oudste blanke gaan zitten en strijkt met een vinger over diens hand om te zien of daar misschien toch geen witte verf op zit. Arawatta kent als gewoonlijk niet de minste vrees.

De jongste blanke spreekt, rustig en vriendelijk. Panokko luistert goed en uit zijn woorden begrijpt hij het volgende: Iets meer dan een maand geleden is de zoon van de oudste vreemdeling met een vriend in een vliegende korjaal van de kust vertrokken. Ze wilden naar een verre stad in een land dat Brazilië heet en dat achter de savanne begint. Maar boven het oerwoud kwamen ze al spoedig in grote moeilijkheden.

In zo'n vliegende korjaal zit een monster dat op een groot

dier lijkt en dat de korjaal brullend voorttrekt door de lucht. Dat dier heet: motor. En die motor moet al maar drinken, anders brult en trekt hij niet meer en dan valt de korjaal te pletter op de aarde. De vloeistof die hij drinkt, heet benzine. Die bevindt zich in een grote kalebas en wordt door een soort liaan naar de motor geleid. En nu was er een lek in die kalebas gekomen, waardoor de benzine wegliep.

Toen de vliegers dat merkten, bevonden ze zich in deze omgeving, iets meer zuidelijk, aan de rand van de savanne. Ze stuurden een boodschap naar de kust, dat ze niet lang meer vliegen konden en op de savanne zouden proberen te landen. Hoe ze dat konden, is onbegrijpelijk. Het was mogelijk met een vèr-spreker, zegt de witte man. En na die boodschap heeft men aan de kust niets meer gehoord en de vliegende korjaal is niet in de verre stad angekommen. Hij moet ergens op de savanne of in het woud zijn geland of neergestort.

Een paar dagen later heeft de oudste vreemdeling een andere vliegende korjaal gehoord en een man die hem besturen kon en is er op uitgevlogen om zijn zoon te zoeken. Ze hebben de rivier gevolgd tot het dorp van Jaloekama en zijn daar een paar keer omheen gevlogen. Daarna hebben ze uren gezocht op de savanne en boven de bossen, maar ze hebben niets gevonden. En daarom is de oude witte man na zijn terugkomst zo spoedig mogelijk op reis gegaan naar dit dorp, dat zo dicht bij de savanne ligt, om aan de Indianen te vragen of ze iets van zijn zoon hebben gemerkt en om te verzoeken: Help mij, om hem terug te vinden! En zijn eerste vraag is nu: Hebt u iets van de verongelukte korjaal van mijn zoon gemerkt?

Het wordt stil. Alle Indianen zitten als standbeelden voor zich uit te staren. Maar Jaloekama buigt zich voorover om

langs zijn zieke voet te strijken en zijn ogen ontmoeten even die van zijn zoon.

„Zwijg,” zeggen die ogen.

„Het is goed,” antwoorden die van Panokko.

En dan richt de hoofdman zich op en antwoordt de blanke vreemdelingen, dat hij, Jaloekama, de verongelukte korjaal

niet heeft gezien.

„Iemand van de andere mannen misschien?”

Wempi heeft Panokko aangekeken en de waarschuwing doorgekregen. Arawatta heeft de vraag misschien niet eens verstaan, want hij is nu vol belangstelling voor de kleren van de oudste blanke en zit eraan te peuteren om te ontdekken, hoe die in elkaar genaaid zijn. De andere Indianen hebben natuurlijk van Panokko's avontuur op de savanne gehoord, maar ze zwijgen allen.

De oude witte man schudt het hoofd en zucht verdrietig. En om hem stuit het Jaloekama tegen de borst dat hij zo handelen moet. Maar kan het anders? Nauwelijks is hij tot het inzicht gekomen, dat hij misschien om de bosnegers zal moeten verhuizen naar zijn oude land aan de overkant van de savanne, of daar verschijnen deze vreemdelingen. En indien ze horen, dat Panokko de vliegende korjaal in die richting heeft zien verdwijnen, zullen zij juist die streek onveilig gaan maken. Waar blijft dan voor de Indianen nog plaats om rustig te wonen?

„Het spijt ons erg,” zegt de jonge blanke. „Wij hadden er onze hoop op gesteld, dat wij hier inlichtingen zouden kunnen krijgen. Maar ook nu willen wij onze poging om de vliegers te vinden, niet opgeven. Willen de Indianen ons met hun korjalen in zuidelijke richting brengen? En willen zij ons daarna de weg wijzen en ons helpen om onze vrienden te redden?”

Jaloekama schudt het hoofd.

„Het is nu niet de tijd om te reizen,” zegt hij beslist. „De regens hebben de paden in het bos onbegaanbaar gemaakt.” Maar zo gemakkelijk komt hij er niet af.

„De savanne is droog, ook nu,” antwoordt de blanke. „En de kreken zijn vol water, zodat wij verder zullen kunnen varen dan anders. Bovendien zult u als een goed hoofdman voor voorraden voor de regentijd hebben gezorgd, zodat u de vrouwen en kinderen met een gerust hart kunt achterlaten.” Hij is goed op de hoogte! Het zal nodig zijn om hem scherper van antwoord te dienen.

Hoofdman Jaloekama richt zich op en zegt: „Het is niet goed, om de witte mensen de paden in het land van de

Indianen te leren kennen. Waar één blanke zijn voet heeft gezet, komen steeds meer. Zij zoeken goud, zij hakken de bossen om, zij willen op een of andere manier altijd rijk worden. Zo verschrikken zij het wild en bederven het land, zodat het onbewoonbaar wordt voor de Indianen.”

Ziezo, die was raak! De vreemdelingen weten blijkbaar niet, wat zij daarop moeten antwoorden. Ze fluisteren met elkaar en dan staan ze op en komen voor de hoofdman staan. De oude man breidt zijn handen uit en zegt iets op een smekende toon. Dan beseft hij, dat Jaloekama hem niet kan verstaan en kijkt hulpeloos zijn vriend aan.

„Wat zegt de oude witte man?” vraagt Jaloekama.

„Hij zegt, dat hij rijk is zonder goud,” antwoordt de ander.

„Hij wil alleen het leven van zijn zoon redden en van diens vriend. En zo denk ik er ook over, hoofdman!”

Dat vindt Jaloekama een mooi antwoord. Rijk zonder goud, dat is het geheim, waardoor de Indianen zo tevreden leven! Als hij maar wist, of hij deze blanken vertrouwen kon . . . Is een blanke wel ooit te vertrouwen? . . .

„En wat uw vrees voor de toekomst betreft, wij beloven u plechtig, dat wij aan niemand zullen vertellen, waar wij geweest zijn,” verklaart de jonge blanke. „En ook, dat wij nooit terug zullen komen. Wilt u op die voorwaarden met ons meegaan, hoofdman?”

De oude man heeft geen oog van Jaloekama af. Jaloekama heeft het gevoel, dat die blik tot in zijn ziel gaat. Hij wordt er onrustig van en buigt zich over zijn zieke voet.

„Ik zelf zal zeker niet mee kunnen gaan,” zegt hij.

„Mijn oude vriend kan uw voet genezen,” is het antwoord. Jaloekama kijkt hoopvol op. Het klinkt zo zeker! Zou het mogelijk zijn, dat hij binnenkort weer helemaal gezond is?

„Mijn oude vriend is een beroemd dokter,” gaat de blanke voort. „Een groot medicijnman met machtige middelen. Mag hij uw voet zien?”

De oude is al neergehurkt en begint het verband van bladeren te verwijderen. Hij bekijkt de voet en knijpt zacht bij de enkel en daarna bij de knie.

„Was het een slang of een stekelrog?” laat hij door de jonge man vragen.

„Het was een rog,” zegt Jaloekama.

„Als u wilt, zal de dokter u straks behandelen,” krijgt hij te horen. „In enkele dagen zal uw voet slank zijn als de andere en binnen een week zult u kunnen lopen als vroeger. Beloof u, dat u ons dan voor zult gaan op de savanne?”

En nog aarzelt Jaloekama.

„Beloof ons dan alleen, dat u ons een korjaal zult geven,” vragen de vreemdelingen tenslotte. „Want dan zullen wij er samen op uit gaan.”

Dat belooft Jaloekama en alle Indianen knikken goedkeurend. Want daarmee is het hele probleem opgelost. Als twee witte mannen, die geen woudlopers zijn, de wildernis ingaan, zal nooit iemand meer iets van hen horen . . .

12. NAAR HET OUDE LAND

Het hele dorp komt er omheen staan, als de dokter de voet van Jaloekama behandelt. Alleen Pipi wil er niet bij zijn en loopt boos te brommen en te hoesten in de hut.

De dokter heeft een doos met blinkende instrumenten keurig gerangschikt. En een andere doos, met allerlei flesjes en potjes, gevuld met drankjes en zalven. De jonge man helpt hem en geeft hem aan wat hij nodig heeft.

„De dokter zal u even pijn moeten doen,” zegt hij tegen Jaloekama.

Daar glimlacht Jaloekama om. Hij kan als Indiaan de ergste pijn verdragen zonder een spier te vertrekken. En zijn glimlach blijft, als het mes in zijn gezwollen voet wordt gezet en het vuil uit de wond wordt gedrukt. Ook als een scherpe injectienaald in zijn dijbeen wordt geprikt. De voet wordt verbonden met lange repen helderwitte stof en dan is hij klaar en mag in zijn hangmat gaan liggen.

„Morgen zult u zich al veel beter voelen,” laat de dokter hem zeggen.

Panokko, die vooraan gestaan heeft en vol bewondering heeft toegekeken, krijgt de doos met instrumenten in handen gedrukt en mag die voor de oude witte man naar zijn hut dragen. De jongste blanke komt nog even bij de hangmat van Jaloekama staan.

„Die oude vrouw, is dat uw moeder?” vraagt hij zacht.

„Zij is mijn moeder,” zegt de hoofdman.

„Zij hoest lelijk, maar zij zal van ons geen medicijnen willen aannemen. Kunt u haar deze poeder niet laten innemen, zonder dat zij het merkt?”

„Spreek met mijn vrouw,” zegt Jaloekama.

En moeder Melioe mengt de poeder stilletjes door Pipi's kalebas met cassavepap.

Dan wordt het nacht en over het bos hoort Jaloekama opnieuw de regen komen, in volle galop. Even later draaft de bui over het dorpsplein en meteen springen en dansen de druppels ook al op het dak van palmladeren. Dat duurt een paar minuten, dan wordt het minder, maar de regen houdt niet op. In dat zachte geruis zit dichtbij een grote kikker en kwaakt, heel regelmatig en al maar door. Het is een rustig en veilig geluid, als de stap van een schildwacht . . .

Jaloekama zucht en rekt zich uit. Het is stil in de hut. Pipi hoest niet meer en in zijn been is een nieuw gevoel, een grote verlichting. De stekende pijnen die hem iedere nacht plaagden, zijn over. Hij voelt nu al, dat hij beter zal worden . . .

Jaloekama zou nu tevreden kunnen inslapen, als daar niet die benauwde onrust was. Hij is een oprechte Indiaan, die er fier op was, dat hij nog nooit gelogen had. Nu, in de stilte van de nacht, begint het tot hem door te dringen, dat hij dit niet meer zeggen kan. Hij heeft gelogen, voor het eerst in zijn leven: tegen de oude witte man. Want hij heeft de vliegende korjaal, waarnaar de blanken op zoek zijn, wèl gezien, al was het alleen maar door de ogen van zijn zoon!

Mag hij erover zwijgen? . . . Mocht hij Panokko dwingen om te zwijgen? Zal hij zo van zijn zoon geen leugenaar ma-

ken? . . . En mag hij de witte man met diens jonge vriend de wildernis in laten trekken en daar laten ronddwalen, tot ze geen weg meer weten en van honger en uitputting zullen sterven? . . .

Eindelijk slaapt hij toch in bij de zachte muziek van de regen. En dan droomt hij. Hij staat aan de rivier bij de grote val en ziet zijn zoon Panokko in een kleine korjaal worstelen tegen de stroom. Hij weet, dat het verkeerd zal gaan, maar hij kan hem niet te hulp komen, want zijn zieke been is zwaar als een boomstam.

„Help hem! Red hem! Red mijn zoon!” roept hij.

Er staan mensen aan de kant en er liggen boten, maar niemand steekt een hand uit. Ze kijken allen glimlachend toe. En dan slaat de korjaal om en Panokko verdwijnt in het schuimende water . . .

Jaloekama wordt met een schreeuw wakker. Panokko staat naast hem.

„Vader, wat is er?” vraagt hij.

Jaloekama grijpt hem vast.

„O Panokko, mijn zoon! . . .”

Dan komt hij tot zich zelf. Nee, er is niets. Hij is niet ziek, hij heeft alleen gedroomd. Hij lacht en stuurt de jongen terug naar diens hangmat. Als hij even indommelt, schrikt hij op van een stem, die roept: „Red mijn zoon! . . .” En hij weet niet of het zijn eigen stem is of die van de oude witte man . . .

Hij is teveel onder invloed van de blanken. Bij het eerste licht staat hij op en strompelt naar de tajerplanten. Hij kiest het grote, witte blad en bestrijkt er zijn hoofd mee en zijn hart. Intussen prevelt hij zijn bezwering tegen de witte mannen. Dat ze hem niet te sterk mogen zijn . . . Dat hij

nuchter en verstandig moge zijn en het belang van zijn volk in het oog moge houden . . .

Dan steekt hij het blad tussen zijn gordel en voelt zich rustiger.

Het wordt dag, maar de zon laat zich niet zien en het regent al maar door. De blanken moeten in hun hut blijven, maar de kinderen van het dorp komen bij hen. Ze beginnen hun vrees voor de witte mannen geheel te verliezen. Paura staat tegen de knie van de dokter geleund en trekt hem aan zijn baard. De jonge blanke deelt lekkers uit: chocola en stukjes suiker. En dan laat hij de kinderen plaatjes kijken en vertelt van het wonderlijke land bij de kust. Daar komen zelfs de ouderen op af, Arawatta het eerst. Die graait vrijmoedig rond in de bagage van de blanken. Hij dost zich uit met een paar kledingstukken en een grote hoed en komt zich zo vertonen in de hut van de hoofdman.

„Witte mannen goed,” zegt hij. „Witte mannen goede vrienden!”

Arawatta schiet nooit mis. Maar mag men zich door zijn woorden laten leiden?

De oude witte man komt het verband vernieuwen en nog eens een injectie geven. Zijn vriend komt mee om zijn woorden te vertalen en zolang de dokter bezig is, gaat hij op een bankje zitten kijken in een bundel witte blaadjes. Het zouden dekbladeren voor sigaren kunnen zijn, als ze bruin waren.

De dokter zegt, dat het goed gaat met de voet en dat hij die tegen de avond nog een keer behandelen zal. Dan gaat hij ook even zitten.

„Wat is dat?” vraagt Jaloekama aan de jongste.

„Dat is een boek,” antwoordt die en hij geeft het de hoofdman in handen.

Het is de eerste maal, dat Jaloekama een boek ziet. De bladen staan vol met zwarte, geheimzinnige dingen: kleine spinnetjes en schorpioenen lijken het wel. Maar er staan ook tekeningen in het boek.

Jaloekama weet, wat tekeningen zijn. Hij heeft ze veel gezien op de rotsen in de rivieren. Die zijn lang geleden gemaakt door zijn voorvaderen en daarom zijn ze heilig . . . Eén tekening in het boek boeit hem erg. Daar staat een man op, die aan een kruis hangt met de armen gespreid. Zoals hij, Jaloekama, gebonden op de grond lag, toen de bosnegers hem gevangen hadden, zo hangt die man daar.

„Wie is dat?” vraagt hij.

De blanke noemt de naam van de man.

„Jezus,” zegt hij.

„Is hij een hoofdman?”

„Ja, Hij is onze Hoofdman.”

„Hij wist zeker een geheim,” zegt Jaloekama peinzend.

„Ja, een groot geheim.”

„Is hij bevrijd?”

„Nee.”

„Dus, ze hebben hem dood gemaakt!”

„Ja, Hij is gestorven.”

„Hoe kan hij dan uw hoofdman zijn, als hij gestorven is?” vraagt Jaloekama ongelovig.

„Hij is weer levend geworden,” zegt de blanke. „Hij is de Zoon van Kapoe-ta-no, de Heer van de hemel.”

Jaloekama denkt lang na en dan knikt hij. Ja, als Kapoe-ta-no een Zoon heeft, dan moet die kunnen sterven en weer levend worden.

„Hij heeft ons bevolen, dat wij naar dit land moesten gaan om de Indianen Zijn geheim te vertellen,” zegt de jonge blanke. „Het geheim, hoe zij gelukkig kunnen leven.”

„En wat is dat geheim?” vraagt Jaloekama.

„Kapoe-ta-no liefhebben boven alles en de mensen liefhebben als je zelf.”

Jaloekama kijkt nog eens naar de plaat.

„Liefhebben als je zelf . . .” zegt hij zacht.

En dan vraagt hij: „Hebt u de mensen lief als u zelf?”

„Ja,” zegt de blanke. „Ik doe er mijn best voor. En u, hoofdman?”

„Ik weet het niet,” zegt Jaloekama.

En dan wil hij opeens niet meer praten. Hij keert zich om in zijn hangmat en doet de ogen dicht.

De blanken gaan terug naar hun hut. Daar zitten Indianen op hen te wachten. Een man met een lelijke huiduitslag. Een meisje met een opgezwollen wang van een zieke kies. En een vrouw is er om te vragen of de witte medicijnman eens naar haar dochter wil komen kijken, die met zware hoofdpijn in haar hangmat ligt.

De dokter is lang bezig, want na deze zieken komen er nog meer en ze willen allemaal graag medicijnen hebben en vooral een injectie.

Jaloekama ligt stil in zijn hangmat, maar hij merkt wel wat er gebeurt! Liefhebben als je zelf . . . De oude dokter helpt ieder die tot hem komt en hij vraagt er niets voor terug. Ze zijn goed, de blanken . . . De Zoon van Kapoe-ta-no is hun Hoofdman . . . Als Jaloekama maar wist, of hij ze helemaal vertrouwen kon . . .

Tegen de middag, als de zon even doorbreekt, roept hij Panokko.

„Zoon,” zegt hij, „haal het stuk goud, waarover je laatst gesproken hebt.”

Panokko is gewend te gehoorzamen, ook als hij het bevel niet begrijpt. Hij vaart weg met zijn korjaal en keert na een paar uur terug met een pakje van palmblad, omwonden met een stuk liaan.

„Pak het uit en leg het onopvallend voor de hut van de witte mannen,” zegt Jaloekama. „Zeg de Indianen, dat ze er afblijven.”

Nu begint Panokko te begrijpen, wat de bedoeling is. Hij lacht.

„Ik hoop, dat wij onze leugen kunnen herroepen,” zucht vader Jaloekama.

„Het was geen leugen,” antwoordt Panokko. „Mijn vader had de vliegende korjaal niet gezien.”

„Het was wèl een leugen,” zegt Jaloekama streng. „Onze weg was niet recht als de vlucht van de gier. Het was een kronkelweg als van de slangen. Ga snel, mijn zoon. Ik verlang ernaar, mijn ogen naar de blanke mannen te kunnen opslaan.”

Het is niet moeilijk de opdracht uit te voeren. De witte mannen zijn niet in hun hut. Ze helpen ergens een zieke. Als ze terugkomen, lopen ze vlak langs het goud dat naast een hoekpaal ligt te glanzen, zonder het te zien. Pas een uur later schopt de dokter er toevallig tegen. Hij raapt het verbaasd op, roept zijn vriend erbij, ze praten een poosje en dan komen ze samen naar de hut van de hoofdman.

„Dit vonden we bij het huis, dat u ons hebt aangewezen,” zeggen ze. „Wij geloven, dat het zuiver goud is. Wordt hier meer goud gevonden?”

„Ja, hier wordt goud gevonden,” zegt Jaloekama.

„Dan willen wij u een raad geven,” zegt de jongste. „Verberg dit en zwijg erover. Als het bekend raakt, dat hier zulke stukken goud voorkomen, zullen van alle kanten mensen toestromen. En niet de beste . . .”

Hij wil nog meer zeggen, maar zwijgt verwonderd. Want Jaloekama is uit zijn hangmat opgestaan en steekt zijn hand naar hem uit.

„De witte mannen zijn goed,” zegt hij. „Ze zijn onze broeders. Jaloekama wil graag hun vriend zijn. Hij zal ze helpen om de verloren zoon van de oude witte broeder te vinden en hij weet de richting, waarin gezocht moet worden. Zijn zoon Panokko zal nu spreken.”

Maar Panokko moet even wachten, want de oude dokter doet zo vreemd. Hij is geen Indiaan, hij kan zich niet beheersen en strijkt met een doek langs zijn ogen.

Een poosje later wordt de volksvergadering opnieuw bijeengeroepen. Als de Indianen alles gehoord hebben, keuren ze het besluit van hun hoofdman goed. Er wordt besloten om over twee dagen te vertrekken. Dan zal de voet van Jaloekama voldoende genezen zijn. De eerste paar dagen zullen ze toch kunnen varen.

De Indianen die aan de tocht zullen deelnemen, worden aangewezen. Alleen jonge, sterke mannen mogen mee, want het zal een moeilijke en gevaarlijke tocht worden: Jolali en zijn zoon Atoe; Malili, de vader van Wempi, en diens broer Alekala; Koja, de beste tijgerjager, en tenslotte, behalve de hoofdman, diens zoon Panokko met zijn beide vrienden Wempi en Arawatta. Negen mannen, dat is genoeg. Dan worden nog twee jonge, sterke vrouwen gekozen om voor

het eten te zorgen: Pikipeu, de moeder van Wempi, en Kwaikoe, de vrouw van Koja.

Ineens dringt de oude Pipi zich opgewonden door de kring en komt voor Jaloekama staan.

„Neem mij mee!” roept ze. „Neem je moeder mee!”

Ze hijgt van opwinding. En ze probeert te hoesten, maar ze kan het niet meer, want ze heeft vanmorgen zonder het te merken weer een poeder gehad.

„Neem mij mee,” smeekt ze. „Ik wil het oude land zien! Ik wil mijn dochter Sjoemi zien!”

Maar een afkeurend gemompel gaat op onder de Indianen. Het kan niet. Ze zou de anderen tot last zijn. Als het om grote dingen gaat, moet men hard kunnen zijn.

„Nee Pipi, het gaat niet. Zwijg nu maar!”

De oude vrouw trekt zich jammerend terug in haar hangmat. Zij slaat van kwaadheid met haar stok tegen de palen van de hut.

Er komen een paar drukke dagen. Maar op de vroege morgen van de derde dag liggen vier korjalen geladen en de hele bevolking verzamelt zich voor de hut van de hoofdman om afscheid te nemen. Alleen Pipi is er niet bij. Die is zeker nijdig het bos ingelopen.

Moeder Melioe legt even haar hoofd tegen de borst van haar zoon. Ze was graag meegegaan, maar het kan niet om Toeloe.

„Zorg voor je vader,” zegt ze.

En tegen haar man: „Zorg voor je zoon!”

Ze gaan allen in optocht naar de rivieroever. Alle honden in het dorp blaffen en boven op de hut kraait Jolok, de haan, zijn afscheid.

De korjalen worden afgestoten. Onder een licht bewolkte hemel varen ze de rivier op. Paura pagaait er in zijn korjaaltje achteraan. Hij mag mee tot de stroomversnelling. Olisiana en Pakana, het zusje van Wempi, springen ook in een korjaal en varen mee om de vertrekkenden zo lang mogelijk te zien. Bij de versnelling blijven ze achter en kijken de korjalen na zo lang ze kunnen. Het langst zien ze de witte hoeden van de blanken. Maar als die reeds verdwenen zijn, horen ze nog een paar tonen op de fluit van Wempi.

Het is prachtig weer om te reizen. De zon blijft achter de wolken, maar het regent niet en er waait een koele wind. Ze kunnen het zo urenlang volhouden zonder zich rust te gunnen.

Panokko en zijn vrienden zitten samen in een korjaal, die zwaar geladen is met voorraden. Als altijd zit Arawatta in het midden en zijn rug glimt van het zweet, zó doet hij zijn best. Wempi zit vóór en Panokko op de bestuurdersplaats met Awawa naast zich.

In de achterste helft van de korjaal, voor de voeten van Panokko, ligt een stapel voorraden, met een paar grote palmbladeren bedekt. En plotseling, ze zijn dan al uren van huis, ziet Panokko tussen de bladeren iets bewegen.

Zou er een slang in de korjaal gekropen zijn, toen die te wachten lag aan de oever? . . . Maar waarom heeft de hond dan niet gewaarschuwd?

Panokko grijpt zijn houwer, maar hij slaat nog niet toe. Hij herinnert zich de raad van zijn vader: „Schiet nooit op iets, dat je niet kent. Het is beter een kans voorbij te laten gaan, dan een ongebeerd doel te treffen . . .”

Hij pakt de steel van een blad en trekt het voorzichtig opzij.

En zie, daar zit Pipi gehurkt tussen de voorraden en knikt hem voldaan toe: „A-a, ik ga mee naar het oude land!”

INHOUD

	Blz.
Woord vooraf	7
1. Het gezin van de hoofdman	9
2. Panokko	18
3. Panokko en zijn vrienden	25
4. De brullende vogel	35
5. Het onweer	46
6. Om het kampvuur	55
7. De vliegende korjaal	66
8. De zwarte mannen	73
9. Het gevaarlijke goud	80
10. De bevrijding	89
11. De witte mannen	100
12. Naar het oude land	115

Anne de Vries

PANOKKO EN ZIJN VRIENDEN

deel 1 van de serie Kinderen van het oerwoud

Dit is het eerste deel van deze serie boeiende indianenverhalen. Panokko woont in het oerwoud en heeft er een heleboel vriendjes. Hij mag al een beetje meehelpen voedsel bij elkaar te halen door met pijl en boog op vissen te jagen. Aan het eind van het boek komt hij in aanraking met een zendeling die hem vertelt van de blijde boodschap.

UITGEVERIJ G. F. CALLENBACH B.V. - NIJKERK

ISBN 90 266 4477 9

J.-M. 10 e.o.